

Universitätsbibliothek Wuppertal

Xenophons Kyropaedie

Xenophon

Leipzig, 1875

Buch II

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2555](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2555)

γνοίης δ' ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν γιγνομένων· πολλοὶ μὲν γὰρ πόλεις ⁴⁵
 ἐπεισαν καὶ ταῦτα οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι πόλεμον ἄρα-
 σθαι πρὸς τούτους, ὅφ' ὧν οἱ πεισθέντες ἐπιθέσθαι ἀπώλοντο,
 πολλοὶ δὲ πολλοὺς ἠΰξησαν καὶ ἰδιώτας καὶ πόλεις, ὅφ' ὧν
 ἀυξηθέντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαθον, πολλοὶ δέ, οἷς ἔξῃν φί-
 λοις χρῆσθαι καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν, τούτοις δούλοις
 μᾶλλον βουλευθέντες ἢ φίλοις χρῆσθαι, ὑπ' αὐτῶν τούτων δί-
 κην ἔδοσαν· πολλοῖς δ' οὐκ ἤρκεσεν αὐτοῖς τὸ μέρος ἔχουσι
 ζῆν ἡδέως, ἐπιθυμήσαντες δὲ κύριοι εἶναι πάντων, διὰ ταῦτα
 καὶ ὧν εἶχον ἀπέτυχον· πολλοὶ δὲ τὸν πολύευκτον πλουτὸν
 κατακτησάμενοι, διὰ τοῦτον ἀπώλοντο. οὕτως ἡ ἀνθρωπίνη ⁴⁶
 σοφία οὐδὲν μᾶλλον οἶδε τὸ ἄριστον αἰρεῖσθαι ἢ εἰ κληρούμενος,
 ὅτι λάχοι, τοῦτό τις πράττει. θεοὶ δέ, ὧ παῖ, αἰεὶ ὄντες πάντα
 ἴδασι τὰ τε γεγενημένα καὶ τὰ ὄντα καὶ ὅτι ἐξ ἐκάστου αὐτῶν
 ἀποβήσεται, καὶ τῶν συμβουλευομένων ἀνθρώπων οἷς ἂν ἴλεω
 ᾧσι, προσημαίνουσιν ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἃ οὐ χρὴ. εἰ δὲ μὴ
 πᾶσιν ἐθέλουσι συμβουλεύειν, οὐδὲν θανμαστόν· οὐ γὰρ
 ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστὶν ὧν ἂν μὴ θέλωσιν ἐπιμελεῖσθαι.

II.

Τοιαῦτα μὲν δὴ ἀφίκοντο διαλεγόμενοι μέχρι τῶν ὁρίων τῆς 1
 Περσίδος· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀετὸς δεξιὸς φανείς προηγεῖτο, προσ-

45. καὶ ταῦτα, und zwar. — οἷς—χρῆσθαι. Constr. τούτοις, οἷς χρῆσθαι ἐξῆν φίλοις. Das Folgende = καὶ οὗς εὖ ποιεῖν καὶ ὅφ' ὧν εὖ πάσχειν (ἐξῆν). S. B. 143, 8. K. 60, 6. C. 605. — ὑπ' αὐτῶν τούτων. Hier ὑπό aus demselben Grunde als vorher ὅφ' ὧν bei ἔπαθον. B. 134, 2. K. 52, 3. Anm. 1. — πολλοῖς—αὐτοῖς, für sich, drückt besser als etwa αὐτῶν (τὸ μέρος ἔχουσι) den Gegensatz zu κύριοι—πάντων aus. — διὰ ταῦτα nimmt den vorhergehenden Participialsatz noch einmal auf und hebt ihn hervor.

46. Dieselben Gedanken Mem. I, 1, 9. 19. Vergl. oben S. 3. — αἰεὶ. Diese ionische Form findet sich öfter bei Xen. S. zu Anab. II, 3, 13.

1. Inhalt: Kyros in Medien ange-

kommen berechnet mit Kyaxares die beiderseitigen Streitkräfte. Die Feinde sind an Zahl bei weitem überlegen. Um das Miszverhältnisz einigermaßen auszugleichen, schlägt Kyros vor, den gemeinen Persern, die noch erwartet werden, dieselbe Bewaffnung zu geben, die die bereits angekommenen Edlen haben. Dies geschieht. Kyros' Anrede an die Edlen, dann an die Gemeinen, die er ermahnt, sich der neuen Waffen würdig zu zeigen. Kyros sorgt für alle Bedürfnisse des Heeres, übt es im Gebrauch der Waffen, spornt es durch ausgesetzte Preise und andere Ehren zum Gehorsam gegen die Vorgesetzten und zur Ordnung. Das Lager wird zweckmässig eingerichtet.

1. μὲν δὲ, wie I, 4, 1. — δεξιός,

- ευξάμενοι θεοῖς καὶ ἤρωσι τοῖς Περσίδα γῆν κατέχουσιν ἵλεως καὶ εὐμενεῖς πέμπειν σφᾶς, οὕτω διέβαινον τὰ ὅρια. ἐπειδὴ δὲ διέβησαν, προσηύχοντο αὐτοῖς θεοῖς τοῖς Μηθίαν γῆν πατέχουσιν ἵλεως καὶ εὐμενεῖς δέχεσθαι αὐτούς. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ὥσπερ εἰκός, ὁ μὲν πατήρ πάλιν εἰς πόλιν ἀπῆει, Κῦρος δὲ εἰς Μήδους πρὸς Κναξάρην ἐπορεύετο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς Μήδους πρὸς τὸν Κναξάρην, πρῶτον μὲν ὥσπερ εἰκός ἡσπάσαντο ἀλλήλους, ἔπειτα δὲ ἤρετο τὸν Κῦρον ὁ Κναξάρης, πόσον τι ἄγοι τὸ στράτευμα. ὁ δὲ ἔφη, τρισμυρίους μὲν γε, οἳ καὶ πρόσθεν ἐφοίτων πρὸς ὑμᾶς μισθοφόροι· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν οὐδέποτε ἐξεληθόντων προσέρχονται τῶν ὁμοτίμων. Πόσοι τινές; ἔφη ὁ Κναξάρης. Οὐκ ἂν ὁ ἀριθμὸς σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκούσαντα εὐφρανεῖ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐννόησον, ὅτι ὀλίγοι ὄντες οὗτοι οἱ ὁμότιμοι καλούμενοι πολλῶν ὄντων τῶν ἄλλων Περσῶν ῥαδίως ἄρχουσιν. ἀτάρ, ἔφη, δέη τι αὐτῶν ἢ μάτην ἐφοβήθης, οἳ δὲ πολέμιοι οὐκ ἐρχονται; Ναὶ μὰ Δι', ἔφη, καὶ πολλοί γε. Πῶς τοῦτο σαφές; Ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἤκοντες αὐτόθεν ἄλλος ἄλλον τρόπον πάντες ταῦτ' ἐλέγουσιν. Ἀγωνιστέον μὲν ἄρα ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας. Ἀνάγκη γάρ, ἔφη. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ καὶ τὴν δύναμιν ἐλεξάς μοι, εἰ οἶσθα, πόση ἢ προσιοῦσα, καὶ πάλιν τὴν ἡμετέραν, ὅπως εἰδότες ἀμφοτέρως πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα, ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζόμεθα. Ἄκουε δὴ, ἔφη ὁ Κναξάρης.

also Glück verkündend. — τοῖς Περσίδα γῆν κατέχουσιν, d. i. beschützen, wofür III, 1, 23: ἤρωας γῆς Μηθίας οἰκήτορας καὶ κηδεμόνας; in demselben Sinne ἔχουσι VIII, 3, 24 und λελόγγασι Herod. VII, 53: νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖς θεοῖσι οὗ Περσίδα γῆν λελόγγασι, wo dieselbe Persische Sitte überliefert ist. S. d. Einl. §. 23. — οὕτω. S. zu I, 2, 2. — εἰς πόλιν. S. zu I, 4, 17.

2. πόσον τι, wie groß etwa. S. zu I, 1, 1. — τῶν ὁμοτίμων. S. zu I, 5, 5.

3. ἂν mit dem futur. selten. VII, 5, 21. S. zu Anab. II, 3, 18. Hellen. III, 2, 12. B. 139, 11. K. 64, 3, Anm. 3. — καλούμενοι. S. zu I, 2, 3. — Mit ἀτάρ unterbricht sich der Redende und lässt plötzlich eine Frage

eintreten: Indesz, doch, wie VII, 2, 10.

4. Ἀγωνιστέον μὲν. Ueber μὲν s. zu I, 4, 12. Was dabei als Gegensatz vorschwebte, zeigt die folgende Frage des Kyros: wie steht es aber mit der Stärke des Feindes und mit unseren Streitkräften? — Ἀνάγκη γάρ. S. zu I, 4, 27. — Τί οὖν — οὐ — ἐλεξάς. Lebhaftes Aufforderung in Form einer negativen Frage. B. 137, Anm. 6. K. 53, 6, Anm. 2. Weniger lebhaft mit dem Präsens, wie V, 4, 37, wo sich beide Tempora neben einander finden. — τὴν δύναμιν — πόση ἢ προσιοῦσα. Ueber diese Attraction s. zu I, 1, 6. — πρὸς ταῦτα, ad oder secundum ea, d. h. nach dem Verhältnisz der beiderseitigen Streitkräfte. — ὅπως ἂν — ἀγωνιζόμεθα. S. zu I, 2, 5.

Κροῖσος μὲν ὁ Ἀνδρὸς ἄγειν λέγεται μυρίους μὲν ἱππεῖς, 5
 πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλείους ἢ τετρακισμυρίους. Ἀρτα-
 κάμαν δὲ τὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρχοντα λέγουσιν ἱππέας
 μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν, λογχοφόρους δὲ σὺν πελτασταῖς
 οὐ μείους τετρακισμυρίων, Ἀρίβαιον δὲ τὸν τῶν Καππαδοκῶν
 βασιλέα ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ καὶ πελταστὰς
 οὐ μείους τρισμυρίων, τὸν Ἀράβιον δὲ Ἀραγδὸν ἱππέας τε εἰς
 μυρίους καὶ ἄρματα εἰς ἑκατὸν καὶ σφενδονητῶν πάμπολύ τι
 χορῆμα. τοὺς μέντοι Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας οὐδὲν
 πω σαφὲς λέγεται εἰ ἔπονται. τοὺς δὲ ἀπὸ Φρυγίας τῆς πρὸς
 Ἑλλησπόντῳ συμβαλεῖν φασὶ Γάβαιδον ἔχοντα εἰς Καῦστριον
 πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱππεῖς, πελταστὰς δὲ εἰς δισμυρίους.
 Κᾶρας μέντοι καὶ Κίλικας καὶ Παφλαγόνας παρακληθέντας οὐ
 φασὶν ἔπεσθαι. ὁ δὲ Ἀσσύριος ὁ Βαβυλωνῶν τε ἔχων καὶ τὴν
 ἄλλην Ἀσσυρίαν, ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἱππεῖς μὲν ἄξει οὐκ ἐλάττους
 δισμυρίων, ἄρματα δ' εὖ οἶδ' οὐ πλείω διακοσίων, πεζοὺς δέ,
 οἶμαι, παμπόλλους· εἰώθει γοῦν, ὅποτε δεῦρ' ἐμβάλλοι. Σὺ, 6
 ἔφη ὁ Κύρος, πολεμίους λέγεις ἱππεῖς μὲν ἑξακισμυρίους εἶναι,
 πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλεῖον ἢ εἴκοσι μυριάδας. ἄγε δὴ
 τῆς δυνάμεως τῆς σῆς τί φῆς πληθὺς εἶναι; Εἰσὶν, ἔφη, Μή-
 δων μὲν ἱππεῖς πλείους τῶν μυρίων· πελτασταὶ δὲ καὶ τοξόται
 γένοιντ' ἂν ὥς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας καὶ ἑξακισμύριοι. Ἀρμενίων

5. ἱππεῖς und ἱππέας neben ein-
 ander auch Anab. I, 6, 3. — Ἀρά-
 βιον, im südlichen Mesopotamien,
 wie Anab. I, 5, 1, sonst Σικηνῖται
 genannt. — χορῆμα, Masse. — τοὺς
 Ἕλληνας — εἰ ἔπονται, Attraction
 (Anticipation) des Subjects aus dem
 abhängigen Satz (s. zu I, 1, 6) mit
 der anakoluthischen Wendung, dass
 λέγεται statt λέγουσιν eintritt. S.
 K. 61, 6, 3. So steht τοὺς Ἕλλ. am
 Anfang des Satzes wie ein absoluter
 Accus.: was jedoch die Helle-
 nen anbetrifft. Vergl. VII, 1, 10.
 — τοὺς δὲ abhängig von ἔχοντα. —
 συμβαλεῖν, transitiv (versammeln)
 und mit εἰς zu verbinden. — ἑξα-
 κισχιλίους — δισμυρίους, nähere Be-
 stimmung zu τοὺς — ἀπὸ Φρυγίας.
 — Ἀσσύριος. S. d. Einleit. §. 19. —
 ἐγὼ μὲν. S. zu I, 4, 12. — οὐ πλείω,
 im Gegensatz zum folgenden πεζοὺς
 δέ — παμπόλλους. — ὅποτε ἐμβάλ-
 λου. S. zu I, 3, 10.

6. πλεῖον und μείον können (wie
 plus, amplius und minus) mit und
 ohne ἢ bei Zahlwörtern indeclinabel
 (adverbial) stehen. S. V, 3, 28:
 μείον ἢ ἐν ἑξ — ἡμέραις. — τῶν
 μυρίων. Ueber den Artikel s. zu I,
 2, 13. — ὥς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας,
 nämlich γῆς. Für unser Land,
 oder mit Berücksichtigung der
 (mäszigen) Grösse unseres Lan-
 des, wie man die Worte erklärt,
 giebt in Verbindung mit ἑξακισμύ-
 ριοι keinen Sinn, da man für letz-
 teres ein Adjectiv erwartet, welches
 im Allgemeinen eine grosze Zahl
 ausdrückt, was aber wiederum nicht
 genügen würde, weil eine bestimmte
 Zahl angegeben werden musz. El-
 len guten Sinn würde geben γέ-
 νοιντ' ἂν πὺς ἐκ τῆς ἡμετέρας. —
 καὶ in καὶ ist vel und macht ἑξα-
 κισμύριοι im Satze zum zweiten
 Tonworte, dem oft ein zweites ἂν
 beigegeben wird. Dindorf will ὥς

δ', ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν παρέσονται ἱππεῖς μὲν τετρακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. Λέγεις σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι μείον ἢ τρίτον μέρος τοῦ τῶν πολεμίων ἱππικοῦ, 7 πεζοὺς δὲ ἀμφὶ τοὺς ἡμίσεις. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κναξάδης, ὁλίγους νομίζεις Περσῶν εἶναι, οὓς σὺ φῆς ἄγειν; Ἀλλ' εἰ μὲν ἀνδρῶν προσδεῖ ἡμῖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴτε καὶ μὴ, αὐθις συμβουλευσόμεθα· τὴν δὲ μάχην μοι, ἔφη, λέξον ἐκάστων ἥτις ἐστί. Σχεδόν, ἔφη ὁ Κναξάδης, πάντων ἢ αὐτῇ· τοξόται γὰρ εἰσι καὶ ἀκοντισταὶ οἱ τ' ἐκείνων καὶ οἱ ἡμέτεροι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστὶ τοιούτων γε τῶν 8 ὅπλων ὄντων. Ἀνάγκη γὰρ οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ μὲν τῶν πλειόνων ἢ νίκῃ· πολὺ γὰρ ἂν θάπτον οἱ ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν τιτρωσόμενοι ἀναλωθείησαν ἢ οἱ πολλοὶ ὑπὸ τῶν ὀλίγων. Εἰ οὖν οὕτως ἔχει, ὦ Κῦρε, τί ἂν ἄλλο τις κρείττον εὔροι ἢ πέμπειν ἐς Πέρσας, καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι, εἰ τι πείσονται Μῆδοι, εἰς Πέρσας τὸ δεινὸν ἦξει, ἅμα δὲ αἰτεῖν πλεῖον στρατεύμα; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, εὖ ἴσθι, οὐδ' εἰ πάντες ἔλθοιεν Πέρσαι, πλήθει γε οὐχ ὑπερβαλοίμεθ' 9 ἂν τοὺς πολεμίους. Τί μὴν ἄλλο ἐνορᾷς ἄμεινον τούτου; Ἐγὼ μὲν ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἔχοιμι, ὥς τάχιστα ὅπλα ἐποιούμην πᾶσι Πέρσαις τοῖς προσιοῦσιν οἷάπερ ἐρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῶν οἱ τῶν ὁμοτίμων καλούμενοι· ταῦτα δ' ἐστὶ θώραξ περὶ τὰ στήθνα, γέρορον δὲ εἰς τὴν ἀριστεράν, κοπίς δὲ ἢ σάγαρις εἰς τὴν δεξιάν· καὶ ταῦτα παρασκευάσῃ, ἡμῖν μὲν ποιήσεις τὸ ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις ἵέναι ἀσφαλέστατον, τοῖς πολεμίοις δὲ τὸ

ἐπὶ τῆς ἡμέρας auswerfen und γένονται ἂν in γένονται, oder καὶ in καὶ ändern. — τρίτον μέρος ohne Artikel, wie Oekon. II, 9: μηδὲ ἐκατοστὸν μέρος, nicht einmal ein Hundertstel.

7. ὀλίγους νομίζεις — εἶναι, mit Beziehung auf §. 3. — αὐθις, ein andermal. — μάχην, Kampftart. Wegen der Attraction des Accusativs in den Hauptsatz s. zu I, 1, 6. — γὰρ οὖν. S. zu I, 4, 19.

8. εἰ τι πείσονται, euphemistisch wie §. 11. S. zu I, 4, 22. — οὐδ' — οὐχ. Der durch γε angezeigte Nachdruck, der auf πλήθει ruht, ruft die zweite Negation hervor. — πάντες Πέρσαι. Ihre Zahl s. I, 2, 15.

9. τούτου, dass man nämlich aus Persien ein größeres Heer herbeirufe. — ἂν, — εἰ ἔχοιμι, — ἐποιούμην. S. B. 139, Anm. 5. Oekon. II, 15: εἰ ἄλλοσε ἡγησαίμην (so ist dort zu lesen), ὁπόθεν σοι εἴη λαβεῖν (πῦρ), οὐκ ἂν ἐμέμφον μοι. Hell. IV, 7, 4. Kyneg. XII, 22. — οἱ παρ' ἡμῶν, durch Attraction für οἱ παρ' ἡμῖν. S. zu I, 3, 4. — οἱ τῶν ὁμοτίμων καλούμενοι, wie Diod. Sic. I, 38: Θάλης εἰς τῶν ἐπὶ σοφιστῶν ὀνομαζόμενος. Vgl. Isokr. XV, 235: Σόλων τῶν ἐπὶ σοφιστῶν ἐκλήθη u. a. Beisp. b. K. 47, 9, 3. — θώραξ, ohne μὲν, wie §. 11: σώματα — ὅπλα δέ. Vergl. I, 6, 41: εὖ — εὖ δέ u. a. — εἰς τὴν ἀριστεράν, nämlich: zu nehmen.

φεύγειν ἢ τὸ μένειν αἰρετώτερον. τάττομεν δέ, ἔφη, ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς μένοντας· οἳ γε μεντὰν αὐτῶν φεύγωσι, τούτους ὑμῖν καὶ τοῖς ἵπποις νέμομεν, ὥς μὴ σχολάζωσι μήτε φεύγειν μήτε ἀναστρέφεσθαι. Κύρος μὲν οὕτως ἔλεξε· τῷ δὲ 10 Κναξάρῃ ἔδοξε τε εὖ λέγειν, καὶ τοῦ μὲν πλείους μεταπέμπεσθαι οὐκέτι ἐμέμνητο, παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα τὰ προεξημένα. καὶ σχεδόν τε ἔτοιμα ἦν καὶ τῶν Περσῶν οἱ ὁμότιμοι παρήσαν ἔχοντες τὸ ἀπὸ Περσῶν στρατεύμα. ἐνταῦθα δὴ εἰπεῖν λέγεται 11 ὁ Κύρος συναγαγὼν αὐτούς· "Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὁρῶν αὐτοὺς μὲν καθωπλισμένους οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν παρεσκευασμένους ὥς χεῖρας συμμίζοντας τοῖς πολεμίοις, τοὺς δὲ ἐπομένους ὑμῖν Πέρσας γινώσκων ὅτι οὕτως ὀπλισμένοι εἰσὶν, ὥς ὅτι προσωτάτω σταθέντες μάχεσθαι, ἔδωκα, μὴ ὀλίγοι καὶ ἔρημοι συμμάχων συμπίπτοντες πολεμίοις πολλοῖς πάθοιτέ τι. νῦν μὲν οὖν, ἔφη, σώματα ἔχοντες ἀνδρῶν ἡκετε οὐ μεμπτά· ὅπλα δὲ ἔσται αὐτοῖς ὅμοια τοῖς ἡμετέροις· τὰς γε μέντοι ψυχὰς θήγειν αὐτῶν ἡμέτερον τὸ ἔργον. ἄρχοντος γάρ ἐστιν οὐχ ἑαυτὸν μόνον ἀγαθὸν παρῆχειν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῶν ἀρχομένων ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὥς βέλτιστοι ἔσονται.

Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δ' ἡσθήσαν μὲν πάντες, νομίζοντες 12 μετὰ πλειόνων ἀγωνεῖσθαι· εἰς δὲ αὐτῶν καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἀλλὰ θαυμαστά, ἔφη, ἴσως δόξω λέγειν, εἰ Κύρῳ συμβου- 13 λεύσω τι εἰπεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν τὰ ὅπλα λαμβάνωσιν οἱ ἡμῖν μέλλοντες συμμάχεσθαι· ἀλλὰ γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν

10. σχεδόν τε — ἦν καὶ — παρήσαν. S. zu I, 4, 28. — τὸ ἀπὸ Περσῶν στρατεύμα. Es konnte ἀπὸ auch wegbleiben, es beruht aber auf derselben Attraction als §. 9 οἱ παρ' ἡμῶν.

11. τὴν ψυχὴν, der Singular wie §. 13: τῶν ἀνδρῶν τὸ φρόνημα. Anab. VI, 3, 17: παρὰσκευασμένους τὴν γνώμην. Ages. I, 28. — τοὺς δὲ — γινώσκων ὅτι, Attraction wie I, 1, 6. So tritt nach dem vorhergehenden Satze ein Wechsel der Construction ein, der oft der gleichförmigen Parallelität vorgezogen wird. Vergl. zu I, 4, 3. — ὥς — μάχεσθαι, ut — pugnare possint. — σώματα — οὐ μεμπτά, bringt ihr Männer mit von untadeligen

Körpern. Das betonte Wort ist vorangestellt, dem dann ὅπλα gegenübersteht.

12. οἱ δ', die ὁμότιμοι.

13. Ἀλλὰ zu Anfang der Rede, die eine Entgegnung auf die des Kyros ist. Vergl. IV, 1, 14. — οἱ ἡμῖν — συμμάχεσθαι. Diese Worte haben den Nachdruck. Wunderbar würde es scheinen, wenn die Honoratioren die Ansprache an ihre Mitstreiter einem Anderen ganz übertragen wollten: allein dahin geht der Vorschlag nicht, worüber erst das Ende der Rede die Aufklärung giebt: ἀπεῖναι μέντοι οὐδὲ τὰ ἡμέτερα χορή u. s. w. — ἀλλὰ — γάρ. ἀλλὰ steht dem θαυμαστὰ δόξω λέγειν entgegen, γάρ führt den Grund ein, warum er es sagt.

ἱκανωτάτων καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν λόγοι οὗτοι καὶ μάλιστα ἐνδύονται ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκούοντων· κὰν δῶρα διδῶσιν οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἂν μείω τυγχάνῃ ὄντα ἢ τὰ παρὰ τῶν ὁμοίων, ὅμως μείζονος αὐτὰ τιμῶνται οἱ λαμβάνοντες. καὶ νῦν, ἔφη, οἱ Πέρσαι παραστάται ὑπὸ Κύρου πολὺ μᾶλλον ἡσθήσονται ἢ ὑφ' ἡμῶν παρακαλούμενοι, εἰς τε τοὺς ὁμοτίμους καθιστάμενοι βεβαιότερως σφίσιν ἡγήσονται ἔχειν τοῦτο ὑπὸ βασιλέως τε παιδὸς καὶ ὑπὸ στρατηγοῦ γενόμενον, ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο γίγνοιτο. ἀπεῖναι μέντοι οὐδὲ τὰ ἡμέτερα χρῆ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ δεῖ τῶν ἀνδρῶν θήγειν πάντως τὸ φρόνημα. ἡμῖν γὰρ ἔσται τοῦτο χρήσιμον, ὅτι ἂν οὗτοι βελτίονες γίνωνται.

- 14 Οὕτω δὲ ὁ Κύρος καταθεῖς τὰ ὅπλα καὶ συγκαλέσας
 15 πάντας τοὺς Περσῶν στρατιώτας ἔλεγε τοιαύδε· Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ ἔφντε ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν καὶ ἐτράφητε, καὶ τὰ σώματα τε οὐδὲν ἡμῶν χείρονα ἔχετε, ψυχὰς τε οὐδὲν κακίονας ὑμῖν προσήκει ἡμῶν ἔχειν. τοιοῦτοι δ' ὄντες ἐν μὲν τῇ πατρίδι οὐ μετείχετε τῶν ἴσων ἡμῖν, οὐχ ὑφ' ἡμῶν ἀπελαθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ τὰπιτήδεια ἀνάγκην ὑμῖν εἶναι πορίζεσθαι. νῦν δέ, ὅπως μὲν ταῦτα ἔχετε, ἐμοὶ μελήσει σὺν τοῖς θεοῖς· ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλοισθε, λαβόντας ὅπλα οἵάπερ ἡμεῖς ἔχομεν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἡμῖν ἐμβαίνειν, καὶ ἂν τι ἐκ τούτων καλὸν
 16 κἀγαθὸν γίγνηται, τῶν ὁμοίων ἡμῖν ἀξιοῦσθαι. τὸν μὲν οὖν πρόσθεν χρόνον ὑμεῖς τε τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ ἦτε καὶ ἡμεῖς, καὶ εἴ τι χείρους ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε, οὐδὲν θαυμαστόν· οὐ γὰρ ἦν ὑμῖν σχολὴ ὥς ἡμῖν τούτων ἐπιμελεῖσθαι· ἐν δὲ ταύτῃ τῇ ὀπλίσει οὐδὲν ἡμεῖς προέξομεν. θώραξ μὲν γε περι

— Von οὗτοι nach οἱ — λόγοι gilt was von οὕτως nach einem Participium, worüber s. zu I, 2, 2. VII, 5, 75. — παρὰ τῶν ὁμοίων, von gleichem Range, nämlich als die Empfänger. — οἱ Πέρσαι παραστάται, die Persischen Kampfgenossen. — βεβαιότερως — ἔχειν, dasz eine festere Gewähr sei. — τοῦτο — γενόμενον, die Ankündigung der Aufnahme unter die Homotimen.

14. καταθεῖς τὰ ὅπλα. Wozu er diesz thut, ist aus §. 18 zu ersehen. Die vulgata giebt τὰ ὅπλα εἰς τὸ μέσον. — ἔλεγε. Ueber das Imperf. s. K. 53, 2, Anm. 1. Anab. II, 3, 20. Hell. V, 4, 6.

15. ἐν τῇ αὐτῇ, nämlich χώρα. — σὺν τοῖς θεοῖς, nicht etwa: mit Hülfe der Götter, sondern: indem ich hoffe, dasz dabei die Götter mit mir sind, d. h. dasz sie es billigen, wie IV, 6, 8. — βούλοισθε, Opt.; denn ἔξεστι — ἐμβαίνειν ist nicht wesentlich verschieden von ἐμβαίνοιτε ἂν. — τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἡμῖν. Vergl. Thuk. VII, 77, 2: ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ τοῖς φανιλοτάτοις αἰωροῦμαι, dieselbe Wortstellung wie §. 18: τὴν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν. II, 2, 1 u. a. — τῶν ὁμοίων, gleicher Ehren.

16. ταῦτα ποιεῖν, insofern in τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ ἦτε Verbalbegriffe liegen. — θώραξ — γε. Die

τὰ στέρνα ἀρομύζων ἐκάστω ἔσται, γέρον δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ὃ πάντες εἰθίμεθα φορεῖν, μάχαιρα δὲ ἢ σάγαρις ἐν τῇ δεξιᾷ, ἢ δὴ παῖειν τοὺς ἐναντίους δεήσει οὐδὲν φυλαττομένους, μή τι παίοντες ἐξαμάρτωμεν. τί οὖν ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου 17 διαφέροι ἡμῶν πλὴν τόλμῃ; ἦν οὐδὲν ὑμῖν ἤττον προσήκει ἢ ἡμῖν ὑποτρέφεσθαι. νίκης τε γὰρ ἐπιθυμεῖν, ἢ τὰ καλὰ πάντα καὶ τὰ γαθὰ κτᾶται τε καὶ σώζει, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει; κράτους τε, ὃ πάντα τὰ τῶν ἡσσόνων τοῖς κρείσσοσι δωρεῖται, τί εἰκὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἢ καὶ ὑμᾶς τούτου δεῖσθαι; τέλος 18 εἶπεν, Ἀκηκόατε πάντα ὁρᾶτε τὰ ὅπλα ὃ μὲν χορῆζων λαμβανέτω ταῦτα καὶ ἀπογραφέσθω πρὸς τὸν ταξίαρχον εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν ὅτῳ δ' ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρου χώρᾳ εἶναι, καταμενέτω ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις. ὃ μὲν οὕτως εἶπεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ Πέρσαι ἐνόμισαν, εἰ παρακαλούμενοι, ὥστε 19 τὰ ὅμοια ποιοῦντες τῶν αὐτῶν τυγχάνειν, μὴ ἐθελήσουσι ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀμυχανοῦντες βιοτεύειν. καὶ οὕτω δὴ ἀπογράφονται πάντες ἀνέλαβόν τε τὰ ὅπλα πάντες.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλέγοντο μὲν προσίεναι, παρῆσαν δὲ 20 οὐδέπω, ἐν τούτῳ ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος ἀσκεῖν μὲν τὰ σώματα τῶν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς ἰσχύν, διδάσκειν δὲ τὰ τακτικά, θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά. καὶ πρῶτον μὲν λαβὼν παρὰ 21 Κρυαῶρου ὑπηρέτας προσέταξεν ἐκάστοις τῶν στρατιωτῶν

Partikel bezeichnet den ganzen Satz als einen, der den vorhergehenden Gedanken bestätigen soll. Als Tonwort konnte auch ἐκάστω vorn stehen. Die Gegenüberstellung der einzelnen Waffen bringt aber θώραξ mit μέν an die Spitze. Vergl. II, 2, 14. — φυλαττομένους, nämlich ἡμᾶς. Mit Wurfgeschossen kann man seinen Gegenstand leicht verfehlen, mit dem Schwert oder der Streitaxt nicht.

17. ἡμῶν, Edelen und Gemeinen. — ὑποτρέφεσθαι, in der Brust. — Wegen καὶ nach ἢ s. zu I, 5, 1. — τούτου weist auf κράτους zurück, um dessen Beziehung zu dem entfernten Verbum δεῖσθαι deutlich zu machen.

18. πρὸς τὸν ταξίαρχον, weil ἀπογραφέσθω prägnant steht und προσελθὼν dem Sinne nach mit in sich faßt. — εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν

ἡμῖν, wie sie §. 25 beschrieben wird. — χώρᾳ, loco, conditione. — ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις, in den untergeordneten Waffen, d.h. bei den Bogenschützen, Speerwerfern, Schleuderern. Vergl. VII, 4, 15: τὸ ὅπλον δουλικῶτατον.

19. ὥστε, ungewöhnlich; denn nach den verbis adhortandi steht sonst der blosse Infinitiv; es deutet hier die mögliche Folge an, wie II, 2, 22 nach συνερεῖ und häufig nach πεῖθειν. B. 140, 4, a. Vergl. auch II, 2, 20: ψηφίσασθαι — ὥστε — ἀνέλαβον. Der Aorist nach einem praes. hist. bezeichnet die schnelle Folge der Handlung. Ebenso V, 4, 3.

20. εἰς ἰσχύν, ad robur firmandum.

21. ὑπηρέται bezeichnet in der Kyr. bald Offiziere, bald Militärbeamte, welche verschiedene, darunter auch Intendantur-Functionen zu verrichten haben. — προσέταξε, näm-

- ἱκανῶς ὧν ἐδέοντο πάντα πεποιημένα παρασχεῖν· τοῦτο δὲ παρασκευάσας οὐδὲν αὐτοῖς ἐλελοίπει ἄλλο ἢ ἄσκειν τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον, ἐκεῖνο δοκῶν καταμεμαθηκέναι, ὅτι οὗτοι κρᾶτιστοι ἕκαστα γίνονται, οἳ ἂν ἀφέμενοι τοῦ πολλοῖς προσέχειν τὸν νοῦν ἐπὶ ἕν ἔργον τράπωνται. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμικῶν περιελῶν καὶ τὸ τόξῳ μελετᾶν καὶ ἀκοντίῳ κατέλιπε τοῦτο μόνον αὐτοῖς, τὸ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέροσσι καὶ θώρακι μάχεσθαι· ὥστε εὐθύς αὐτῶν παρεσκεύασε τὰς γνώμας, ὡς ὁμοῖε ἰτέον εἴη τοῖς πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδενὸς εἶναι ἀξιόλους συμμάχους· τοῦτο δὲ χαλεπὸν ὁμολογήσαι οἵτινες ἂν εἰδῶσιν, ὅτι οὐδὲ δι' ἕν ἄλλο τρέφονται ἢ ὅπως μαχοῦνται
- 22 ὑπερ τῶν τρεφόντων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐννοήσας, ὅτι περὶ ὁπόσων ἂν γένωνται ἀνθρώποις φιλονεικία, πολὺ μᾶλλον ἐθέλουσι ταῦτ' ἄσκειν, ἀγῶνάς τε αὐτοῖς προεῖπεν ἀπάντων, ὁπόσα ἐγίνωνσκεν ἄσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι ὑπὸ στρατιωτῶν, καὶ προεῖπε τάδε, ἰδιώτῃ μὲν ἑαυτὸν παρέχειν εὐπειθῇ τοῖς ἄρχουσι καὶ ἐθελόπονον καὶ φιλοκίνδυνον μετ' εὐταξίας καὶ ἐπιστήμονα τῶν στρατιωτικῶν καὶ φιλόκαλον περὶ ὅπλα καὶ φιλότιμον ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πεμπαδάρχῳ δ' αὐτὸν ὄντα οἶόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην καὶ τὴν πεμπαδα εἰς τὸ δυνατόν τοιαύτην παρέχειν, δεκαδάρχῳ δὲ τὴν δεκάδα ὡσαύτως, λοχαγῷ δὲ τὸν λόχον, καὶ ταξιδάρχῳ ἀνεπὶκλήτου αὐτὸν ὄντα ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ὑφ' αὐτῷ ἀρχόντων, ὅπως ἐκείνοι αὐτοῖς ὧν
- 23 ἄρχουσι παρεξουσι τὰ δέοντα ποιοῦντας. ἄθλα δὲ προῦφαινε τοῖς ταξιδάρχοις, ὡς τοὺς κρᾶτιστα δόξαντας τὰς τάξεις παρεσκευάσθαι χιλιάρχους ἔσεσθαι, τῶν δὲ λοχαγῶν οἱ κρᾶτίστους

lich τοῖς ὑπηρεταῖς. — πεποιημένα, fertig (gemacht), nicht etwa das erst zu verarbeitende Material dazu. — ἐλελοίπει. Ueber das Plusquamperfect s. zu I, 4, 1. — αὐτῶν παρεσκεύασε τὰς γνώμας, ὡς, gewöhnte sie an den Gedanken, dasz. — χαλεπὸν, schwer, d. i. schimpflich. — ὁμολογήσαι οἵτινες, d. i. ὁμ. τούτοις, οἵτινες, iis, qui sciant; denn das angehängte τις giebt dem Relativ mitunter motivierende Kraft. Ages. I, 36: ἀξιὸν γὰρ μὴν καὶ ἐντεῦθεν ἀγασθαι αὐτοῦ, ὅστις ἄρχων μὲν πραγμάτων ἐν τῇ ἡπειρῷ πόλεων —, ὅμως ὑπ' οὐδενὸς τούτων ἐκράτηθη. Vergl. VII,

3, 7. K. 51, 81, Anm. 2. — οὐδὲ δι' ἕν ἄλλο. Der Unterschied von δι' οὐδὲν ἄλλο ist klar.

22. ἀγῶνάς τε. Statt καὶ ἄθλα folgt erst §. 23 ἄθλα δέ. Auch kurz hintereinander folgen sich die beiden Partikeln. Vergl. IV, 4, 3. Hell, VI, 5, 30. S. K. 69, 16, 6. — ἰδιώτῃ, dem Gemeinen. — οἶόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην, durch Attraction für οἶόνπερ ὁ ἀγαθὸς ἰδιώτης ἐστίν.

23. ἄθλα, als Preise. — τοῖς ταξιδάρχοις, ohne μὲν. S. §. 9. — παρεσκευάσθαι, Medium. — ὡς — ἔσεσθαι. S. zu I, 6, 18. — τῶν δὲ

δόξαιεν τοὺς λόχους ἀποδεικνύναι, εἰς τὰς τῶν ταξιαρχῶν χώ-
 ρας ἐπαναβήσεσθαι, τῶν δ' αὖ δεκαδάρχων τοὺς κρατίστους
 εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καταστήσεσθαι, τῶν δ' αὖ πεμπα-
 δάρχων ὡσαύτως εἰς τὰς τῶν δεκαδάρχων, τῶν γε μὴν ἰδιω-
 τῶν τοὺς κρατιστεύοντας εἰς τὰς τῶν πεμπαδάρχων. ὑπῆρχε
 δὲ πᾶσι τοῦτοις τοῖς ἄρχουσι πρῶτον μὲν θεραπεύεσθαι ὑπὸ
 τῶν ἀρχομένων, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι τιμαὶ αἱ πρέπουσαι ἑκα-
 στοῖς συμπαρείποντο. ἐπαντείνοντο δὲ καὶ μείζονες ἐλπίδες
 τοῖς ἀξίοις ἐπαίνου, εἴ τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἀγαθὸν μεῖζον
 φαίνοντο. προεῖπε δὲ νικητήρια καὶ ὅλαις ταῖς τάξεσι καὶ ὅλοις 24
 τοῖς λόχοις, καὶ ταῖς δεκάσιν ὡσαύτως καὶ ταῖς πεμπάσιν, αἱ
 ἂν φαίνωνται εὐπιστόταται τοῖς ἄρχουσιν εἶναι καὶ προθυμό-
 τата ἀσχοῦσαι τὰ προειρημένα. ἦν δὲ ταῦτα νικητήρια οἷα δὴ
 εἰς πλήθος πρόπει. ταῦτα μὲν δὴ προειρητό τε καὶ ἡσκεῖτο ἡ
 στρατιά. σκηναὶ δ' αὐτοῖς κατεσκεύασε, πλήθος μὲν ὅσοι τα- 25
 ξιαρχοὶ ἦσαν, μέγεθος δὲ ὥστε ἱκανὰς εἶναι τῇ τάξει· ἐκάστη
 δ' ἡ τάξις ἦν ἑκατὸν ἄνδρες. ἐσκήνουν μὲν δὴ οὕτω κατὰ τά-
 ξεις· ἐν δὲ τῷ ὁμοῦ σκηνοῦν ἐδόκουν μὲν αὐτῷ ὠφελείσθαι
 πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα τοῦτο, ὅτι ἐώρων ἀλλήλους ὁμοίως
 τρεφομένους καὶ οὐκ ἐνῆν πρόφασις μειονεξίας, ὥστε ὠφελείσθαι
 τινα κακίῳ ἐτέρου εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. ὠφελείσθαι δ'
 ἐδόκουν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸ γινώσκειν ἀλλήλους ὁμοῦ σκη-
 νοῦντες. ἐν δὲ τῷ γινώσκειν καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσι δοκεῖ
 μᾶλλον ἐγγίγνεσθαι, οἱ δὲ ἀγνοοῦμενοι ῥαδιουργεῖν πως μᾶλ-
 λον δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἐν σκότει ὄντες. ἐδόκουν δ' αὐτῷ καὶ 26
 εἰς τὸ τὰς τάξεις ἀκριβοῦν μεγάλα ὠφελείσθαι διὰ τὴν συσκη-
 νίαν. εἶχον γάρ οἱ μὲν ταξιαρχοὶ ὑφ' ἑαυτοῖς τὰς τάξεις κεκο-
 σμημένας ὥσπερ ὁπότε εἰς ἓνα πορεύοιτο ἡ τάξις, οἱ δὲ λοχαγοὶ
 τοὺς λόχους ὡσαύτως, οἱ δὲ δεκαδάρχοι δεκάδας, πεμπαδάρχοι

λοχαγῶν, von οὗ abhängig. — γε
 μὴν, ferner. S. zu I, 2, 2. Ueber-
 gang von den Graduirten zu den
 Gemeinen. — ὑπῆρχε, es stand
 zu. — ἄλλαι τιμαί. S. §. 30. —
 ἀγαθὸν μεῖζον, nämlich ein glück-
 licher Erfolg.

24. νικητήρια, Prädicat zu ταῦτα.
 — εἰς πλήθος, ungewöhnlich: für
 d. M., sonst πλήθει. — Zu ἡσκεῖτο
 ist ταῦτα als Accusativ zu nehmen:
 und darin wurde — geübt.

25. πλήθος, Accus. d. Beziehung:

so viel Zelte als Taxiarchen, näml.
 300. S. II, 4, 2. — ὠφελείσθαι —
 τοῦτο, den Vortheil zu haben.
 S. zu I, 3, 5. So nachher (§. 26)
 μεγάλα ὠφελείσθαι. — ὠφείσθαι —
 εἶναι, nachliesze, so dasz er —
 würde. — ὁμοῦ σκηνοῦντες, da-
 durch, dasz sie —.

26. ἀκριβοῦν, genau kennen,
 nachher (§. 27) διακριβοῦν, per-
 nosse, ganz genau k. — κεκοσμη-
 μένας, geordnet. — εἰς ἓνα, Einer
 hinter dem Andern.

- 27 πεμπάδας. τὸ δὲ διακριβοῦν τὰς τάξεις σφόδρα ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι καὶ εἰς τὸ μὴ ταράσσεσθαι καί, εἰ ταραχθεῖεν, θάσσον καταστῆναι, ὥσπερ γε καὶ λίθων καὶ ξύλων ἂν δέη συναρμολογεῖσθαι, ἔστι, καὶ ὅπως οὖν καταβεβλημένα τύχη, συναρμολογεῖσθαι αὐτὰ εὐπετῶς, ἂν ἔχη γνωρίσματα, ὥστ' εὐδελον
- 28 εἶναι, ἐξ ὁποίας ἕκαστον χώρας αὐτῶν ἐστίν. ἐδόκουν δ' ὥφελαισθαι αὐτῷ ὁμοῦ τρεφόμενοι καὶ πρὸς τὸ ἥσσαν ἀλλήλους θέλειν ἀπολείπειν, ὅτι ἑώρα καὶ τὰ θηρία τὰ συντρεφόμενα
- 29 δεινὸν ἔχοντα πόθον, ἣν τις αὐτὰ διασπᾷ ἀπ' ἀλλήλων. ἐπεμέλετο δὲ καὶ τούτου ὁ Κῦρος, ὅπως μήποτε ἀνιδρωτοὶ γινόμενοι ἐπὶ τὸ ἄριστον καὶ τὸ δεῖπνον εἰσίοιεν. ἡ γὰρ ἐπὶ θήραν ἐξάγων ἰδρωτὰ αὐτοῖς παρέχειν, ἢ παιδιὰς τοιαύτας ἐξεύρισκεν, αἱ ἰδρωτὰ ἡμελλόν παρέχειν, ἢ καὶ προᾶξει εἰ τι θεόμενος τύχοι, οὕτως ἐξηγεῖτο τῆς πράξεως, ὥς μὴ ἐπανόοιεν ἀνιδρωτί. τοῦτο γὰρ ἦδει καὶ πρὸς τὸ ἡδέως ἐσθίειν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν καὶ πρὸς τὸ δύνασθαι πονεῖν, καὶ πρὸς τὸ ἀλλήλους δὲ προατέρους εἶναι ἀγαθὸν ἡγεῖτο τοὺς πόνοους εἶναι, ὅτι καὶ οἱ ἥπιοι συμπονοῦντες ἀλλήλοις προατέροι συνεστήκασιν. πρὸς γε μὴν τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστεροι γίνονται οἱ ἂν ξυνειδῶσιν ἑαυτοῖς εὐ ἡσκηότες.
- 30 Κῦρος δὲ αὐτῷ σκηνὴν μὲν κατεσκευάσατο, ὥστε ἱκανὴν ἔχειν οὓς καλοῖη ἐπὶ δεῖπνον. ἐκάλει δὲ ὥς τὰ πολλὰ τῶν ταξιαρχῶν οὓς καιρὸς αὐτῷ δοκοῖη εἶναι, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν δεκαδάρχων τινὰς καὶ τῶν πεμπαδάρχων ἐκάλει, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν πεμπάδα ὅλην καὶ δεκάδα ὅλην καὶ λόχον ὅλον καὶ τάξιν ὅλην. ἐκάλει δὲ καὶ ἐτίμα ὁπότε τινὰς ἴδοι τοιοῦτόν τι ποιήσαντας, ὃ αὐτὸς ἐβούλετο ποιεῖν. ἦν δὲ τὰ παρατιθέμενα αἰεὶ ἴσα αὐτῷ
- 31 τε καὶ τοῖς καλουμένοις ἐπὶ δεῖπνον. καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸ στρατευμα δὲ ὑπηρετάς ἰσομοίρους πάντων αἰεὶ ἐποιεῖτο· οὐδὲν γὰρ

27. ἂν = ἂν.

28. συντρεφόμενοι. Derselbe Gedanke Memor. II, 3, 4.

29. ἐξηγεῖτο τῆς πράξεως, leitete die Ausführung. — καὶ — δέ. S. zu I, 1, 2. — ἀγαθὸν — τοὺς πόνοους. S. B. 129, 8. C. 366. — γε μὴν, wie §. 23. — ἡσκηότες, neutral.

30. ἱκανὴν — οὓς = ἱκανὴν — τοῦ-

τοῖς, οὓς; gewöhnlicher wäre ἱκανὴν — οἷς. Vielleicht ist ὥστε zu tilgen: dann wäre ἔχειν: capere, fassen, aufnehmen. — ὥς τὰ πολλὰ, plerumque. — ὁπότε — ἴδοι. S. zu I, 3, 10. — ὁ — ποιεῖν, soll wohl heißen: wovon er selbst wünschte, dasz sie es thäten, d. h. was sie schon ohne sein Geheisz thaten. — ἴσα αὐτῷ τε καί. S. zu I, 6, 25.

31. καὶ — δέ, wie §. 29. — πρὸς

ἦττον τιμᾶν ἄξιον ἐδόκει αὐτῷ εἶναι τοὺς ἀμφὶ τὰ στρατιωτικὰ ὑπηρέτας οὔτε κηρύκων οὔτε πρέσβων. καὶ γὰρ πιστοὺς ἤγειτο δεῖν εἶναι τούτους καὶ ἐπιστήμονας τῶν στρατιωτικῶν καὶ συνετούς, προσέτι δὲ καὶ σφοδροὺς καὶ ταχεῖς καὶ ἀόκνους καὶ ἀταράκτους. πρὸς δ' ἔτι ἃ οἱ βέλτιστοι νομιζόμενοι ἔχουσιν ἐρίγνωσκεν ὁ Κῦρος δεῖν τοὺς ὑπηρέτας ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀσκεῖν, ὥς μηδὲν ἀνάλνυντο ἔργον, ἀλλὰ πάντα νομίζοιεν πρέπειν αὐτοῖς πράσσειν, ὅσα ἄρχων προστάσσοι.

Ἀεὶ μὲν οὖν ἐπεμέλετο ὁ Κῦρος, ὁπότε συσκηνοῖεν, ὅπως² εὐχαριστόταται τε ἅμα λόγοι ἐμβληθήσονται καὶ παρορμῶντες εἰς τὰγαθόν. ἀφίκετο δ' οὖν καὶ εἰς τόνδε ποτὲ τὸν λόγον. Ἀρά γε, ἔφη, ὧ ἄνδρες, ἐνδεέστεροί τι ἡμῶν διὰ τοῦτο φαίνονται εἶναι οἱ ἑταῖροι, ὅτι οὐ πεπαιδευνται τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμῖν, ἢ οὐδὲν ἄρα διοίσειν ἡμῶν οὔτε ἐν ταῖς συνουσίαις οὔτε ὅταν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους δέῃ; καὶ Ὑστάσπας² ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλ' ὅποιοι μὲν τινες ἔσονται εἰς τοὺς πολέμους, οὕτω ἔργω ἐπίσταμαι· ἐν μέντοι τῇ συνουσίᾳ δύσκολοι ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς ἔνιοι αὐτῶν φαίνονται. πρῶν μὲν γε, ἔφη, Κναξάρης ἐπεμψεν εἰς τὴν τάξιν ἐκάστην ἱερεῖα, καὶ ἐγένοντο κρέα ἐκάστῳ ἡμῶν τρία καὶ πλείω τὰ περιφερόμενα. καὶ ἤρξατο μὲν ἀπ' ἐμοῦ τὴν πρώτην περίοδον περιφέρειν· ὅτε δὲ τὸ δεύτερον εἰσῆι περιόισαν, ἐκέλευσα ἐγὼ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἄρχεσθαι καὶ ἀνάπαλιν περιφέρειν. ἀνακραγὼν οὖν τις³ τῶν κατὰ μέσον τὸν κύκλον κατακειμένων στρατιωτῶν Μὰ Δί',

δ' ἔτι ἃ, ausserdem die Eigenschaften, welche. — ἄρχων = ὁ ἄρχων.

2. Inhalt: Gespräche an der Tafel des Kyros, heiteren und auch belehrenden Inhalts. Es ist besonders von der Beschaffenheit der gemeinen Perser die Rede und es wird festgesetzt, da sich viele untangliche und schlechte unter ihnen befinden, beim Heere den Antrag zu stellen, dasz die Beute, die gemacht wird, nicht zu gleichen Theilen, sondern nach Verdienst vertheilt wird; auch sollen unbrauchbare und durch ihr Beispiel schädliche Leute aus dem Heere ganz entfernt werden.

1. οἱ ἑταῖροι. Es sind die gemeinen Perser gemeint. — τὸν αὐτὸν — ἡμῖν. S. zu II, 1, 15. — ἄρα

bezeichnet οὐδὲν διοίσειν als die Meinung des Kyros, der das aus dem bisherigen Verhalten der Leute folgert.

2. πρῶν μὲν. S. zu I, 4, 12 und γε steht wie II, 1, 16. — ἐγένοντο. Nicht blosz bei Neutris, die lebende Wesen bezeichnen, sondern auch sonst, wo die Pluralität hervorgehoben werden soll, findet sich das Verbum im Plural. Hier ist zu beachten, dasz das Verbum dem Subject vorausgeht und die Stellung von τρία. B. 129, Anm. 2. K. 63, 2, Anm. 1. — Subject zu ἤρξατο ist ὁ ἄρχαμος. S. §. 4 und zu κηρύξαι IV, 5, 42. — περίοδον, Gang. — ἀνάπαλιν, nach der anderen Seite hin.

3. κατακειμένων. S. zu VIII, 4, 2.

ἔφη, τῶνδε μὲν οὐδὲν ἴσον ἐστίν, εἴγε ἄφ' ἡμῶν γε τῶν ἐν μέσῳ οὐδεὶς οὐδέποτε ἄρξεται. καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἡχθέσθην, εἴ τι μείον δοκοῖεν ἔχειν, καὶ ἐκάλεσα εὐθύς αὐτὸν πρὸς ἐμέ. ὁ δὲ μάλα γε τοῦτο εὐτάκτως ὑπήκουσεν. ὥς δὲ τὰ περιφερόμενα ἦκε πρὸς ἡμᾶς, ἄτε, οἶμαι, ὑστάτους λαμβάνοντας, τὰ μικρότατα λελειμμένα ἦν. ἐνταῦθα δὴ ἐκείνος πᾶν ἀνιαθεὶς δῆλος ἦν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κλη-
 4 θέντα δεῦρο τυχεῖν. καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἀλλὰ μὴ φρόντιζε· αὐτίκα γὰρ ἄφ' ἡμῶν αὖ ἄρξεται καὶ σὺ πρῶτος λήψῃ τὸ μέγιστον. καὶ ἐν τούτῳ περιέφερε τὸ τρίτον, ὅπερ δὴ λοιπὸν ἦν τῆς περιφορᾶς· καὶ ἐκείνος ἔλαβε· καὶ ἔδοξεν αὐτῷ μείον λαβεῖν· κατέβαλεν οὖν ὃ ἔλαβεν, ὥς ἕτερον ληψόμενος. καὶ ὁ ἄρταμος οἴομενος αὐτὸν οὐδὲν τι δεῖσθαι ὅσον ὥχeto παραφέρων πρὶν λαβεῖν αὐτόν
 5 ἕτερον. ἐνταῦθα δὴ οὕτω βαρέως ἤνεγκε τὸ πάθος, ὥστε ἀνήλωτο μὲν ὃ εἰλήφει ὅσον, ὅσον δ' ἔτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν τοῦ ἐμβάπτεσθαι, τοῦτό πως ὑπὸ τοῦ ἐκπεπληγῆσθαι τε καὶ τῇ τύχῃ ὀργιζέσθαι δυσθετούμενος ἀνέτρεψεν. ὁ μὲν δὴ λοχαγὸς ὁ ἐργύτατα ἡμῶν ἰδὼν συνεκρότησε τῷ χεῖρι καὶ τῷ γέλωτι ἠφφραίνετο. ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσεποιούμην βῆττειν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐδυνάμην τὸν γέλωτα κατασχεῖν. τοιούτων μὲν δὴ σοι
 6 ἓνα, ὃ Κῦρε, τῶν ἐταίρων ἐπιδεικνύω, ἔφη. ἐπὶ μὲν δὴ τούτῳ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλασαν. ἄλλος δὲ τις ἔλεξε τῶν ταξιαρχῶν, Οὗτος μὲν δὴ, ὃ Κῦρε, ὥς ἔοικεν, οὕτω δυσκόλῳ ἐπέτυχεν. ἐγὼ δέ, ὥς σὺ διδάξας ἡμᾶς τὰς τάξεις ἀπέπεμψας καὶ ἐκέλευ-

— ἄρξεται, nämlich ὁ ἄρταμος. — δοκοῖεν ἔχειν, sic, für die sich der Eine eben mit beklagte, wenn nicht etwa δοκοῖν zu lesen ist, da ja im Folgenden Hystaspas nur für den Einen sorgt. — τοῦτο — ὑπήκουσεν. S. zu I, 3, 5. — Τῆς τύχης. S. B. 132, Anm. 31. K. 47, 3. C. 427. — τὸ — τυχεῖν. S. B. 141, Anm. 7. K. 55, 1, Anm. 6: O, über das Geschick, dasz ich —.

4. τῆς περιφορᾶς, von dem, was (im Ganzen) herumgegeben wurde. — οὐδὲν τι. S. zu I, 1, 1. Ueber den Accus. s. zu I, 3, 5.

5. ἀνήλωτο μὲν — ὅσον. Diesz war keine Folge seiner Entrüstung, sondern nur das, was nachher durch ὅσον δ' eingeführt wird. So begleitet μὲν oft ein Satzglied, das

für den Gedanken zwar nicht wesentlich, aber wohl geeignet ist, ihn durch den Gegensatz zu heben, in der Weise, dasz das grammatisch coordinirt ist, was logisch als subordinirt angesehen werden musz. Uebersetze: so dasz, während ihm —, er auch noch —. B. 149, 11. K. 69, 16, 3. C. 519, 5, Anm. 1. — τοῦ ἐμβάπτεσθαι, von der Tunke, Brühe. Wie πειν I, 3, 9. IV, 5, 1 zum Substantivbegriff: das Zu trinken, d. i. das Getränk, wird, so ist τὸ ἐμβάπτεσθαι (Medium) das Zum eintunken = τὸ ἐμβαμμε. — τῷ γέλωτι ἠφφραίνετο lachte nach Herzenslust.

6. τὰς τάξεις, d. h. wie wir die τάξεις ordnen und einüben sollten. — ἀπέπεμψας, vom Entlassen derer, die ausgerufen haben, wie μαθόντα

τας διδάσκειν τὴν ἑαυτοῦ ἑκαστον τάξιν ἃ παρὰ σοῦ ἐμάθομεν, οὕτω δὴ καὶ ἐγώ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποιοῦν, ἐλθὼν ἐδίδασκον ἓνα λόχον. καὶ στήσας τὸν λοχαγὸν πρῶτον καὶ τάξας δὴ ἐπ' αὐτῷ ἄνδρα νεανίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἢ ὥρμην δεῖν, ἔπειτα στὰς ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν βλέπων εἰς τὸν λοχαγόν, ἡνίκα μοι ἐδόκει καιρὸς εἶναι, προΐεναι ἐκέλευσα. καὶ ἀνὴρ σοι ὁ νεανίας ⁷ ἐκεῖνος προελθὼν τοῦ λοχαγοῦ πρότερος ἐπορευέτο. καὶ ἐγὼ ἰδὼν εἶπον, "Ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; καὶ ὃς ἔφη, Προέρχομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις. καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ σὲ μόνον ἐκέλευον, ἀλλὰ πάντας προΐεναι. καὶ ὃς ἀκούσας τοῦτο μεταστραφείς πρὸς τοὺς λοχίτας εἶπεν, Οὐκ ἀκούετε, ἔφη, λοιδορουμένον; προΐεναι, ἔφη, πάντας κελεύει. καὶ ἄνδρες παριόντες τὸν λοχαγὸν ἦσαν πρὸς ἐμέ. ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτοὺς ἀν- ⁸ εχώριζεν, ἐδυσφόρουν καὶ ἔλεγον, Ποτέρῳ δὴ πείθεσθαι χρή; νῦν γὰρ ὁ μὲν κελεύει προΐεναι, ὁ δ' οὐκ ἔῃ. ἐγὼ μέντοι ἐνεργῶν ταῦτα πράξας ἔξ ἀρχῆς αὐτὸν καταχωρίσας εἶπον μηδένα τῶν ὀπισθεν κινεῖσθαι, πρὶν ἂν ὁ πρόσθεν ἡγήται, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὁρᾶν πάντας, τῷ πρόσθεν ἔπεσθαι. ὥς δ' εἰς Πέρσας ⁹ τις ἀπαιὼν ἦλθε πρὸς ἐμέ καὶ ἐκέλευσέ με τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔγραψα οἰκαδε, δοῦναι, κἀγώ, ὁ γὰρ λοχαγὸς ἦδει, ὅπου ἔκειτο ἡ ἐπιστολή, ἐκέλευσα αὐτὸν δραμόντα ἐνεργεῖν τὴν ἐπιστολήν, ὁ μὲν δὴ ἔτρεχεν, ὁ δὲ νεανίας ἐκεῖνος εἶπετο τῷ λοχαγῷ σὺν αὐτῷ τῷ θώρακι καὶ τῇ κοπίδι, καὶ ὁ ἄλλος δὴ λόχος πᾶς ἰδὼν ἐκεῖνον συνέτρεχον· καὶ ἤκον οἱ ἄνδρες φέροντες τὴν ἐπιστολήν. οὕτως, ἔφη, ὃ γ' ἐμὸς λόχος σοι ἀκριβοῖ πάντα τὰ παρὰ σοῦ. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ὥς εἰκός, ἐγέλων ἐπὶ τῇ δορυ- ¹⁰ φορίᾳ τῆς ἐπιστολῆς· ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ὁ Ζεῦ καὶ πάντες θεοί, οἷους ἄρα ἡμεῖς ἔχομεν ἄνδρας ἐταίρους, οἳ γε εὐθερά- πευτοι μὲν οὕτως εἰσίν, ὥστε εἶναι αὐτῶν καὶ μικρῷ ὄψω

ἀποπέμψει I, 3, 18. — καὶ ἐγώ — καί. S. zu I, 5, 1. — ἐπ' αὐτῷ, hinter ihn. — ἔπειτα. S. zu I, 2, 2. — ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, insofern stās ist: ich nahm meinen Standpunkt.

7. σοι, dativus ethicus. — καὶ ὃς. S. zu I, 3, 9.

8. ἔξ ἀρχῆς αὐτὸν, wieder von Neuem. — ὁρᾶν, im Auge haben.

9. ὁ γὰρ λοχαγός. So wird mitunter das Verständniß des Folgen- den durch kurze Angabe einer That-

sache im Voraus gegeben. S. IV, 5, 4. Anders V, 5, 37. — Mit τὴν ἐπιστολήν schlieszt der dreigliedrige Vordersatz. — σὺν αὐτῷ τῷ θ. S. zu I, 4, 7. — καὶ — δὴ, und da. — λόχος — συνέτρεχον, per synesin wie II, 4, 20.

10. τῇ δορυφορίᾳ, das bewaffnete Geleite. — οἷους ἄρα. Auch hier bezeichnet ἄρα mit der Folgerung zugleich die Ueberraschung des Kyros. S. zu I, 3, 10. — οἳ γε, qui quidem. — εἶναι, von ἔστι

- παμπόλλους φίλους ἀνακτήσασθαι, πιθανοὶ δ' οὕτως εἰσι τινες, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ τασσόμενον πρότερον πεύθονται. ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, ποίους τινὰς χρὴ μᾶλλον εὐξασθαι ἢ τοιούτους στρα-
 11 τιώτας ἔχειν. ὁ μὲν δὲ Κῦρος ἅμα γελῶν οὕτως ἐπήνεσε τοὺς στρατιώτας. ἐν δὲ τῇ σκηνῇ ἐτύγγανέ τις ὦν τῶν ταξιάρχων Ἀγλαϊτάδας ὄνομα, ἀνῆρ τὸν τρόπον τῶν στρουφνοτέρων ἀνθρώπων, ὃς οὕτωςί πως εἶπε· Τί γάρ; οἶει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τούτους ἀληθῆ λέγειν ταῦτα; Ἀλλὰ τί μὴν βουλόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψεύδονται; Τί δ' ἄλλο γ', ἔφη, εἰ μὴ γέλωτα ποιεῖν
 12 ἐθέλουντες ὑπὲρ οὗ λέγουσι ταῦτα καὶ ἀλαζονεύονται; καὶ ὁ Κῦρος, Εὐφήμει, ἔφη, μηδὲ λέγε ἀλαζόνας εἶναι τούτους. ὁ μὲν γὰρ ἀλαζῶν ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα κεῖσθαι ἐπὶ τοῖς προσποιουμένοις καὶ πλουσιωτέροις εἶναι ἢ εἰσὶ καὶ ἀνδριοτέροις καὶ ποιήσιν ἂ μὴ ἱκανοὶ εἰσιν ὑπισχνουμένοις, καὶ ταῦτα φανεροῖς γιγνομένοις, ὅτι τοῦ λαβεῖν τι ἕνεκα καὶ κερδᾶναι ποιοῦσιν. οἱ δὲ μηχανώμενοι γέλωτα τοῖς συνοῦσι μήτε ἐπὶ τῷ αὐτῶν κέρδει μήτ' ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀκονόντων μήτε ἐπὶ βλάβῃ μηδεμιᾶ, πῶς οὐχ οὗτοι ἀστεῖοι ἂν καὶ εὐχάριτες δικαιότερον ὀνομάζοντο
 13 μᾶλλον ἢ ἀλαζόνες; ὁ μὲν δὲ Κῦρος οὕτως ἀπελογήσατο περὶ τῶν τὸν γέλωτα παρασχόντων· αὐτὸς δὲ ὁ ταξίαρχος ὁ τὴν τοῦ λόχου χαριτίαν διηγρησάμενος ἔφη, Ἦ που ἄν, ἔφη, ὦ Ἀγλαϊτάδα, εἰ γε κλαίειν ἐπειρωμέθα σε ποιεῖν, σφόδρ' ἂν ἡμῖν ἐμέμφον, ὥσπερ ἔνιοι καὶ ἐν ὧδαῖς καὶ ἐν λόγοις οἰκτρά τινα λογοποιοῦντες εἰς δάκρυα πειρῶνται ἄγειν, ὅποτε γε νῦν καὶ αὐτὸς εἰδώς, ὅτι εὐφραίνειν μὲν τί σε βουλόμεθα, βλάψαι δ'

= ἔξεστι. — πρὶν — πρότερον. Der Pleonasmus unterstützt die scherzende Ironie der Rede. — ἐγὼ μὲν. S. zu I, 4, 12. — ποίους τινὰς, was irgend für —.

11. ψεύδονται, lügen sie, d. h. wie du sagst. Kyros wiederholt das Wort des Agl. Sonst könnte es auch heißen: ψεύδονται ἄν. — εἰ μὴ, nisi. — ἐθέλουντες, haben Lust, vorher βουλόμενοι, beabsichtigen. — ὑπὲρ οὗ = ὑπὲρ τούτου, ὑπὲρ οὗ.

12. Εὐφήμει, wie eine Interjection zu nehmen, wie etwa unser still! — κεῖσθαι ἐπὶ, beigelegt werden. Der active Ausdruck ist ὄνομα θεῖναι oder θέσθαι τινί. —

καὶ ταῦτα, und zwar. — μᾶλλον, potius, ist mit ἀστεῖοι — ὀνομάζοντο zu verbinden, nicht mit δικαιότερον. Vergl. II, 4, 10. III, 3, 51. Dieses μᾶλλον steht immer vor ἢ.

13. σφόδρ' ἂν ἡμῖν ἐμέμφον. Dieser Nachsatz, der eigentlich erst nach dem vergleichenden Satze ὥσπερ — ἀγειν stehen sollte, findet wohl wegen seiner Kürze seinen Platz gleich nach seinem Vordersatze; vielleicht aber sind auch die Worte ὥσπερ — ἀγειν, wie Dind. annimmt, ein späterer Zusatz. Ueber das zweite ἂν s. zu II, 1, 6. — λόγους, (prosaische) Erzählungen. — ὅποτε γε, quandoquidem, siquidem. — καὶ — εἰδώς — ὁμῶς,

οὐδέν, ὅμως οὕτως ἐν πολλῇ ἀτιμία ἡμᾶς ἔχεις. Καὶ ναὶ μὰ ¹⁴
 Δί', ἔφη ὁ Ἀγλαϊτάδας, καὶ δικαίως γε, ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ
 κλαίειν καθίζοντος τοὺς φίλους πολλαχοῦ ἔμοιγε δοκεῖ ἐλάτ-
 τονος ἄξια διαπραττεσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς μηχανώμενος. διό,
 ἔφη, καὶ σὺ νῦν, ἂν ὀρθῶς λογίξη, ἐμὲ ἀληθῆ λέγοντα εὐρή-
 σεις. κλαύμασι μὲν γε καὶ πατέρες υἱοῖς σωφροσύνην μηχαν-
 νῶνται καὶ διδάσκαλοι παισὶν ἀγαθὰ μαθήματα, καὶ νόμοι γε
 πολίτας διὰ τοῦ κλαίοντος καθίζειν εἰς δικαιοσύνην προτρέ-
 πονται· τοὺς δὲ γέλωτα μηχανωμένους ἔχοις ἂν εἰπεῖν ἢ σώ-
 ματα ὠφελούντας ἢ ψυχὰς οἰκονομικωτέρας τι ποιοῦντας ἢ πο-
 λιτικωτέρας; ἐκ τούτου ὁ Ὑστάσπας ὧδέ πως εἶπε. Σὺ, ἔφη, ¹⁵
 ὦ Ἀγλαϊτάδα, ἦν ἐμοὶ πείθῃ, εἰς μὲν τοὺς πολεμίους θαρσῶν
 δαπανήσεις τοῦτο τὸ πολλοῦ ἄξιον, καὶ κλαίοντας ἐκείνους
 πειράσῃ καθίζειν· ἡμῖν δὲ πάντως, ἔφη, τοῖσδε τοῖς φίλοις
 τούτου τοῦ ὀλίγου ἄξιον, τοῦ γέλωτος, ἐπιδαψιλεύσῃ. καὶ
 γὰρ οἶδ', ὅτι πολὺς σοὶ ἐστὶν ἀποκείμενος· οὔτε γὰρ αὐτὸς
 χρώμενος ἀνησίμωκας αὐτόν, οὐδὲ μὴν φίλοις οὐδὲ ξένοις ἐκὼν
 εἶναι γέλωτα παρέχεις· ὥστε οὐδεμία σοι πρόφασίς ἐστιν, ὡς
 οὐ παρεκτεόν σοι ἡμῖν γέλωτα. καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας εἶπε, Καὶ
 οἶμαι γε, ὦ Ὑστάσπα, γέλωτα ποιεῖν ἐξ ἐμοῦ; καὶ ὁ ταξίαρχος
 εἶπε, Ναὶ μὰ Δί', ἀνόητος ἄρα ἐστίν· ἐπεὶ ἐκ γε σοῦ πῦρ,
 οἶμαι, ῥᾶον ἂν τις ἐκτρίψειν ἢ γέλωτα ἐξαγάγοιτο. ἐπὶ τούτῳ ¹⁶
 μὲν δὴ οἱ τε ἄλλοι ἐγέλασαν, τὸν τρόπον εἰδότες αὐτοῦ, ὃ τ'
 Ἀγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν αὐτόν φαιδρω-

quamvis — tamen. — οὕτως ἐν πολλῇ. S. zu I, 6, 26.

14. καὶ muszte wegen des Zwischensatzes vor δικαίως wiederholt werden. Denn schon das erste καὶ zielt auf δικαίως γε. — κλαίειν καθίζοντος. Gleich nachher und §. 15: κλαίοντας καθίζειν, die gewöhnliche Verbindung. Hier ist καθίζειν wie ποιεῖν (s. §. 13), ἔαν und ähnliche Verba behandelt, vielleicht um nicht zwei Part. Präs. neben einander zu bringen. — κλαύμασι — γε. S. zu II, 1, 16. — εἰπεῖν — ὠφελούντας, behaupten, dass sie nützen.

15. τούτου τοῦ — γέλωτος, gen. partitivus. — ἀποκείμενος, vorrätig. — ἀνησίμωκας. Das Wort gehört sonst dem Ionismus an, wo-

für die vulg. hier das Glossem ἀνησίμωκας giebt. — οὐδὲ μὴν. Nach οὔτε tritt mitunter das stärkere οὐδὲ ein, wie auch IV, 5, 27, häufig nach bereits wiederholten οὔτε, wie I, 6, 6. II, 2, 26. IV, 2, 22. V, 1, 16; dem οὐδὲ wird dann oft noch ein verstärkendes μὴν oder γέ beigegeben. — ἐκὼν εἶναι. S. B. 150, 38. K. 55, 1, Anm. 1. C. 570, Anm. — Καὶ — γε, sogar. — γέλωτα ποιεῖν ἐξ ἐμοῦ. Diese Worte, die nicht wohl anders als: ein Gelächter aus mir, d. h. mich lächerlich zu machen, verstanden werden können, nimmt der Taxiarch absichtlich in dem gezwungenen Sinne: mir ein Lachen zu entlocken. — ἀνόητος ἄρα ἐστίν, der ist doch nicht klug. Ueber ἄρα s. zu I, 3, 10.

θέντα, Ἀδικοῖς, ἔφη, ὃ ταξίαρχε, ὅτι ἄνδρα ἡμῖν τὸν σπουδαιότατον διαφθείρεις γελᾶν ἀναπέθων, καὶ ταῦτα, ἔφη, οὕτω πολέμιον ὄντα τῷ γέλῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοιαῦτα ἐλέγοντο. ἐκ δὲ τούτου Χρυσάντας ὦδ' ἔλεξεν.

- 17 Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ὃ Κῦρε καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐννοῶ, ὅτι ἐξεληλύθασι μὲν σὺν ἡμῖν οἱ μὲν καὶ βελτίονες, οἱ δὲ καὶ μείονος ἄξιοι· ἦν δέ τι γίγνηται ἀγαθόν, ἀξιώσουσιν οὗτοι πάντες ἰσομοιεῖν. καίτοι ἔγωγε οὐδὲν ἀνισώτερον νομίζω ἐν
- 18 ἀνθρώποις εἶναι ἢ τοῦ ἴσου τὸν τε κακὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀξιούσθαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τοῦτο, Ἄρ' οὖν, πρὸς τῶν θεῶν, ὃ ἄνδρες, κράτιστον ἡμῖν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου βουλὴν εἰς τὸ στράτευμα, πότερα δοκεῖ, ἦν τι ἐκ τῶν πόνων δῶ ὁ
- 19 θεὸς ἀγαθόν, ἰσομοίρους πάντας ποιεῖν, ἢ σκοποῦντας τὰ ἔργα ἐκάστου πρὸς ταῦτα καὶ τὰς τιμὰς ἐκάστῳ προστιθέναι; Καὶ τί δεῖ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ἐμβάλλειν λόγον περὶ τούτου, ἀλλ' οὐχὶ προειπεῖν, ὅτι οὕτω ποιήσεις; οὐ καὶ τοὺς ἀγῶνας προεῖπας καὶ τὰ ἄθλα; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐχ ὅμοια ταῦτα ἐκείνοις· ἃ μὲν γὰρ ἂν στρατευόμενοι κτήσωνται, κοινά, οἶμαι, ἐαντῶν ἡγήσονται εἶναι· τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς στρατιᾶς
- 20 ἐμὴν ἴσως ἔτι οἰκοθεν νομίζουσιν εἶναι, ὥστε διατάττοντα ἐμὲ τοὺς ἐπιστάτας οὐδέν, οἶμαι, ἀδικεῖν νομίζουσιν. Ἡ καὶ οἶει, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ψηφίσασθαι ἂν τὸ πλῆθος συνελθόν, ὥστε μὴ ἴσων ἕκαστον τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς κρατίστους καὶ τιμαῖς καὶ δώροις πλεονεκτεῖν; Ἔργω', ἔφη ὁ Κῦρος, οἶμαι, ἅμα μὲν συναγορευόντων ἡμῶν, ἅμα δὲ καὶ αἰσχρὸν ὂν τὸ ἀντιλέγειν μὴ οὐχὶ τὸν πλεῖστα καὶ πονοῦντα καὶ ὠφελοῦντα τὸ κοινὸν τοῦτον καὶ μεγίστων ἀξιούσθαι. οἶμαι δέ, ἔφη, καὶ τοῖς κα-

16. καὶ ταῦτα, wie §. 12. — ταῦτα ἐλέγοντο. Ueber den Plural d. Verbi s. zu §. 2.

17. πάντες οἱ παρόντες. B. 129, a. 2. K. 46, 2, Anm. 8. — ἐν ἀνθρώποις, in der Welt. Wie hier VII, 5, 56, aber III, 3, 54. Memor. III, 6, 2. Hier. XI, 15: τῶν ἐν ἀνθρώποις. Vergl. auch VII, 2, 28: μάλιστα ἀνθρώπων. — Wegen τε — καὶ nach ἴσον s. zu I, 6, 25.

18. Ἄρ' οὖν, nonne igitur? — ἐμβαλεῖν — βουλὴν. Vergl. ἐμβαλεῖν λόγον §. 19, ἐμβ. ψήφον §. 21. — πρὸς ταῦτα. Vergl. VIII, 4, 29: ἐδίδον πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ.

19. ἐμβάλλειν, nämlich εἰς τὸ στράτευμα. — ἀλλ' οὐχί, und nicht vielmehr. — ἔτι οἰκοθεν, noch von Hause her. — ἐπιστάτας, die Kampfrichter.

20. ψηφίσασθαι ἂν. Ohne Frage würde es heißen οὐκ ἂν ψηφίσαιτο. — Wegen ὥστε vergl. zu II, 1, 19. — αἰσχρὸν ὂν, absolut. Warum nicht der Genitiv? S. I, 5, 11 zu δέον. — μὴ οὐχί, wie I, 4, 2. — τοῦτον hebt τὸν — ὠφελοῦντα τὸ κοινὸν noch einmal kräftig hervor. — καὶ τοῖς κακίστοις, weil auch diese durch die Auszeichnung der Tapferen zur Nacheiferung angespornt werden können.

κίστοις συμφέρον φανείσθαι τοὺς ἀγαθοὺς πλεονεκτεῖν. ὁ δὲ ²¹ Κῦρος ἐβούλετο καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὁμοτίμων γενέσθαι τοῦτο τὸ ψήφισμα· βελτίους γὰρ ἂν καὶ αὐτοὺς ἡγήτο τούτους εἶναι, εἰ εἶδεεν, ὅτι ἐκ τῶν ἔργων καὶ αὐτοὶ κρινόμενοι τῶν ἀξίων τεύξονται. καιρὸς οὖν ἐδόκει αὐτῷ νῦν ἐμβαλεῖν περὶ τοῦτου τὴν ψῆφον, ἐν ᾧ καὶ οἱ ὁμότιμοι ὤκνουσιν τὴν τοῦ ὄχλου ἰσομοιρίαν. οὕτω δὲ συνεδόκει τοῖς ἐν τῇ σκηνῇ συμβαλέσθαι περὶ τούτου λόγους καὶ συναγορεύειν ταῦτα ἔφασαν χρῆναι ὅστις περ ἀνὴρ οἶοιτο εἶναι.

Ἐπιγελάσας δὲ τῶν ταξίαρχων τις εἶπεν, Ἄλλ' ἐγώ, ἔφη, ²² ἄνδρα οἶδα καὶ τοῦ δήμου, ὃς συνερεῖ, ὥστε μὴ εἰκῇ οὕτως ἰσομοιρίαν εἶναι. ἄλλος δ' ἀντήρετο, τούτου τίνα λέγει. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Ἔστι νῆ Δί' ἀνὴρ ἡμῖν σύσκηρος, ὃς ἐν παντὶ μαστεύει πλέον ἔχειν. ἄλλος δ' ἐπήρετο αὐτόν, Ἡ καὶ τῶν πόνων; Μὰ Δί', ἔφη, ἀλλὰ τοῦτό γε ψευδόμενος ἐάλωκα. καὶ γὰρ πόνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὁρῶ πάννυ θαρραλέως βουλόμενον αὐτὸν μείον ἔχειν παρ' ὄντιναοῦν. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ²³ ἔφη ὁ Κῦρος, ὃ ἄνδρες, γινώσκω τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, οἷον καὶ οὗτος νῦν λέγει, εἴπερ δεῖ ἐνεργὸν καὶ πευθόμενον ἔχειν τὸ στρατεύμα, ἐξαιρετέους εἶναι ἐκ τῆς στρατιᾶς. δοκεῖ γάρ μοι τὸ μὲν πολὺ τῶν στρατιωτῶν εἶναι οἷον ἔπεσθαι ἢ ἂν τις ἡγήται· ἄγειν δ', οἶμαι, ἐπιχειροῦσιν οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ ἐπὶ τὰ καλὰ κἀγαθὰ, οἱ δὲ πονηροὶ ἐπὶ τὰ πονηρά. καὶ πολ- ²⁴ λάκις τοίνυν πλείονας ὁμογνώμονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι ἢ σπουδαῖοι. ἢ γὰρ πονηρία διὰ τῶν παραντίκα ἡδονῶν πορευομένη ταύτας ἔχει συμπειθούσας πολλοὺς αὐτῇ ὁμογνώμονεῖν· ἢ δ' ἄρετή πρὸς ὄρθιον ἄρουσα οὐ πάννυ δεινὴ ἐστὶν ἐν τῷ

21. αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὁμοτίμων, nicht bloss wegen der gemeinen Perser. — ἐν ᾧ zu verbinden mit νῦν; jetzt gerade war die Stimmung der Edlen für die Sache günstig. — συμβαλέσθαι λόγους, nämlich ἐν τῷ στρατεύματι. — συναγορεύειν ταῦτα, dafür sprechen. — ἀνὴρ, zu betonen.

22. ὥστε. S. zu II, 1, 19. — εἰκῇ οὕτως, sic temere. — Μὰ Δί', so ohne οὐ bei folgendem ἄλλῳ auch Mem. III, 13, 3: Μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀλλὰ καὶ πολλὰκις τεθαύμακα. B. 149, 23. K. 69, 34, Anm. — ἐάλωκα, deprehensus, convictus sum. Vergl.

V, 1, 22. Ages. VIII, 2: ἦν δὲ φίλος — ὧν φανηται — ἦν μέντοι — ἐπιβουλεύων ἀλλοικηται. — πάννυ θαρραλέως, ganz getrost, ironisch. — παρ', im Vergleich mit.

23. οἷον καὶ = οἷος καὶ οὕτως ἐστίν, ὃν οὕτος — λέγει. — οἷον ἔπεσθαι. S. zu I, 2, 3.

24. λαμβάνουσιν, finden. — διὰ τῶν παραντίκα ἡδονῶν. S. zu I, 5, 9. Die zu Mem. II, 1, 20 angeführte Stelle Hesiod. Eoγ. κ. ἡμ. v. 287 ff. hat Xen. auch hier im Sinne, besonders μακρὸς δὲ καὶ ὀρθίος οἶμος ἐς αὐτὴν (nämlich τὴν ἄρετήν) καὶ

παραντίκα εἰκῇ συνεπισπᾶσθαι, ἄλλως τε καὶ ἦν ἄλλοι ὦσιν
 25 ἐπὶ τὸ προνεῖς καὶ τὸ μαλακὸν ἀντιπαρακαλοῦντες. καὶ τοίνυν,
 ὅταν μὲν τινες βλακεία καὶ ἀπονία μόνον κακοὶ ᾦσι, τούτους
 ἐγὼ νομίζω ὥσπερ κηφήνας δαπάνῃ μόνον ζημιοῦν τοὺς κοι-
 νῶνας· οἳ δ' ἂν τῶν μὲν πόνων κακοὶ ᾦσι κοινωνοί, πρὸς δὲ
 τὸ πλεονεκτεῖν σφοδροὶ καὶ ἀνάσχυνοι, ἡγεμονικοὶ εἰσι πρὸς
 τὰ πονηρὰ· πολλάκις γὰρ δύνανται τὴν πονηρίαν πλεονεκτοῦ-
 26 σαν ἀποδεικνύναι· ὥστε παντάπασιν ἐξαιρετέοι ἡμῖν οἱ τοιοῦ-
 τοί εἰσι. μηδὲ μέντοι σκοπεῖτε, ὅπως ἐκ τῶν πολιτῶν ἀντιπλη-
 ρώσετε τὰς τάξεις, ἀλλ' ὥσπερ ἵπποι, οἳ ἂν ἄριστοι ᾦσιν, οὐχ
 οἳ ἂν πατριῶται, τούτους ζητεῖτε, οὕτω καὶ ἀνθρώπους ἐκ
 πάντων ἀνθρώπων, οἳ ἂν ὑμῖν δοκῶσι μάλιστα συνησχυρεῖν
 τε ὑμᾶς καὶ συγκοσμήσειν, τούτους λαμβάνετε. μαρτυρεῖ δέ
 μοι καὶ τόδε πρὸς τὰγαθόν· οὔτε γὰρ ἄρμα δήπου ταχὺ γένοιτ'
 ἂν βραδέων ἵππων ἐνόντων οὔτε δίκαιον ἀδίκων συνευγμέ-
 27 νων, οὐδὲ οἶκος δύναιτ' ἂν εὖ οἰκεῖσθαι πονηροῖς οἰκέταις
 χρῶμενος, ἀλλὰ καὶ ἐνδεόμενος οἰκετῶν ἥττον σφάλλεται ἢ
 28 ὑπὸ ἀδίκων ταραττόμενος. εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ἔφη, φίλοι,
 ὅτι οὐδὲ τοῦτο μόνον ὠφελήσουσιν οἱ κακοὶ ἀφαιρεθέντες, ὅτι
 κακοὶ ἀπέσονται, ἀλλὰ καὶ τῶν καταμενόντων οἳ μὲν δὴ ἀν-
 ἐπίμπλαντο ἤδη κακίας, ἀποκαθαροῦνται πάλιν ταύτης, οἳ δὲ
 ἀγαθοὶ τοὺς κακοὺς ἰδόντες ἀτιμασθέντας πολὺν εὐθυμότερον
 28 τῆς ἀρετῆς ἀνθέξονται. ὁ μὲν οὕτως εἶπε· τοῖς δὲ φίλοις πᾶσι
 συνέδοξε ταῦτα, καὶ οὕτως ἐποίουν.

τηγῆς τὸ πρῶτον. — συνεπισπᾶ-
 σθαι, entsprechend dem vorherge-
 henden συμπειθοῦσας πολλούς, wo-
 raus auch das Object zu ergänzen.

25. δαπάνῃ, nämlich an Kost. —
 κοινῶν, nachher κοινωνοί. We-
 gen des Formenwechsels vergl. zu
 I, 1, 5. 5, 5. — οἳ δ' ἂν, vorher ὅταν
 μὲν τινες. S. zu I, 2, 12. — ὥστε,
 daher. — παντάπασιν ἐξαιρετέοι.
 Was bereits §. 23 ausgesprochen
 wurde, wird hier, nach Ausführung
 der Gründe, noch einmal nach-
 drücklich als Schluszergebnis wie-
 derholt.

26. ἵπποι οἳ, durch Attraction
 für ἵππους, οἳ. Gewöhnlicher wäre
 οἳ ἂν — πατριῶται ἵπποι, τούτους,
 wie Ages. I, 10: ἕως ἔλθοιεν οὐς
 πέμψειε πρὸς βασιλέα ἀγγέλους.
 S. aber Kyneg. I, 10: Μελέαγρος

δὲ τὰς μὲν τιμὰς ὥς ἔλαβε φανε-
 ραί. Hellen. I, 4, 2: Λακεδαιμόνιοι
 πάντων ὧν δέονται πεπραγότες
 εἰσίν. B. 143, 17. — πρὸς τὰγαθόν,
 dafür dasz es (mein Vorschlag)
 gut ist. — ἐνόντων, zu verstehen
 aus VI, 2, 17: οἳ — ἵπποι — οἳ ἐν
 τοῖς ἄρμασιν. — δίκαιον, wie ius-
 tus, gehörig beschaffen. Vgl.
 Memor. IV, 4, 5: ἵππον καὶ βουν
 τῷ βονλομένῳ δικαίους ποιήσασθαι.

27. οἱ κακοὶ ἀφαιρεθέντες, die
 Entfernung der Schlechten,
 ein Gebrauch der participia passiva
 im Nominativ, der seltener vor-
 kommt im Griechischen als im La-
 teinischen; besonders bei Thukydi-
 des findet er sich einige Male, z. B.
 III, 53: ὁ μὴ ἐπὶ τοῖς λόγοις ὧδ'
 ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παρὰ σοί. — δὴ
 — ἡδη, wie IV, 2, 20.

Ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὐτοῖς σκώματος ἤρχετο ὁ Κῦρος. κατανοήσας γάρ τινα τῶν λοχαγῶν σύνδειπνον καὶ παρακλίτην πεποιημένον ἄνδρα ὑπέρδασύν τε καὶ ὑπέραισχρον, ἀνακαλέσας τὸν λοχαγὸν ὀνομαστὶ εἶπεν ὧδε· Ὡ Σαμβαύλα, ἔφη, ἥ καὶ σὺ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, ὅτι καλὸν ἐστὶ, περιάγεις τοῦτο τὸ μειράκιον τὸ παρακατακείμενόν σοι; Νῆ τὸν Δί', ἔφη ὁ Σαμβαύλας, ἥδομαι γοῦν καὶ ἐγὼ συνῶν τε καὶ θεώμενος τοῦτον. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ σύσκηνοι προσέβλεψαν· ὥς δὲ εἶδον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς ὑπερβάλλον αἰσχει, ἐγέλασαν πάντες. καὶ τις εἶπε, Πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Σαμβαύλα, ποῖω ποτέ σε ἐργῶ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀνήρηται; καὶ ὃς εἶπεν, Ἐγὼ ὑμῖν νῆ τὸν Δία, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. ὅποσάνκις γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσα εἴτε νυκτὸς εἴτε ἡμέρας, οὐπώποτε μοι οὐτ' ἀσχολίαν προῦφασίσατο οὔτε βάδην ὑπῆκουσεν, ἀλλ' αἰετὶ τρέχων· ὅποσάνκις τε αὐτῷ προῖξά τι προσέταξα, οὐδὲν ἀνδρωτὶ ποτε αὐτὸν εἶδον ποιοῦντα. πεποίηκε δὲ καὶ τοὺς δεκαδέας πάντας τοιούτους, οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἐργῶ ἀποδεικνὺς οἷους δεῖ εἶναι. καὶ τις εἶπε, Κᾶπειτα τοιούτων ὄντα οὐ φιλεῖς αὐτὸν ὥσπερ τοὺς συγγενεῖς; καὶ ὁ αἰσχρὸς ἐκεῖνος πρὸς τοῦτο εἶπε, Μὰ Δία, ἔφη· οὐ γὰρ φιλόπονός ἐστιν· ἐπεὶ ἤρκει ἂν αὐτῷ, εἰ ἐμὲ ἤθελε φιλεῖν, τοῦτο ἀντὶ πάντων γυμνασίων.

Τοιαῦτα μὲν δὴ καὶ γελοῖα καὶ σκουνδαῖα καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο ἐν τῇ σκηνῇ. τέλος δὲ τὰς τρίτας σπονδὰς ποιήσαν-

28. αὐτοῖς, dat. ethicus. — τινα — πεποιημένον ἄνδρα, einen der einen — Mann zu seinem Tischgenossen — gemacht hatte. — τὸ μειράκιον, das Diminutiv, ironisch. — ἥδομαι γοῦν, wenn ich ihn auch nicht nach Hellenischer Weise liebe. — περιάγεις, führst — mit dir herum. In diesem Sinne steht das Activum auch von ἀγειν VII, 2, 29. — παρακατακείμενον. S. zu VIII, 4, 2. Einleit. §. 23.

29. ὑπερβάλλον αἰσχει, vorher ὑπέραισχρον.

30. τοὺς δεκαδέας, seine Zehn, die er zu commandiren hat.

31. Κᾶπειτα. S. zu I, 2, 2. Vor das Participle gestellt ist ἐπειτα nachdrücklicher. — ὥσπερ τοὺς συγγενεῖς. S. zu I, 4, 27.

3. Inhalt: Kriegsrath über die Vertheilung der Siegespreise. Kyros

fragt darüber das Heer um seine Meinung. Sowie Chrysantas, einer der Edlen, ebenso spricht ein gemeiner Perser Pheraulas und nach ihm noch andere dafür, dass Jeder nach Verdienst belohnt werde und Kyros, dessen Gerechtigkeit Alle vertrauen, Richter sein soll. Von §. 17 an wird erzählt, wie Kyros den Eifer seiner Taxiarchen, ihre Leute tüchtig zu üben, zu belohnen und anzufeuern wusste.

1. τὰς τρίτας — ποιήσαντες, d. h. nach griechischer Sprechweise: am Ende der Mahlzeit; denn drei Libationen, zu Anfang, in der Mitte, wenn das Essen beendigt war und das Trinken begann, und beim Schluss der Mahlzeit, wurden den Göttern bei den Griechen gebracht, während nach Herod. I, 132 die Perser überhaupt, auch beim Opfer

τες καὶ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς τὰ γὰρ τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην διέλυνον. τῇ δ' ὅστερα αἰὶς ὁ Κῦρος συνέλεξε πάντας τοὺς στρατιώτας καὶ ἔλεξε τοιαύδε.

- 2 "Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἄγων ἐγγὺς ἡμῖν· προσέρχονται γὰρ οἱ πολέμιοι. τὰ δ' ἄθλα τῆς νίκης, ἣν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, τοῦτο γὰρ, ἔφη, δεῖ λέγειν καὶ ποιεῖν, δῆλον ὅτι οἱ τε πολέμιοι ἡμέτεροι καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἣν δὲ ἡμεῖς αὖ νικῶμεθα, καὶ οὕτω τὰ τῶν νικωμένων πάντα τοῖς νικῶσιν αἰεὶ
3 ἄθλα πρόκειται. οὕτω δὴ, ἔφη, δεῖ ὑμᾶς γιγνώσκειν, ὥς, ὅταν μὲν ἄνθρωποι κοινωνοὶ πολέμου γενόμενοι ἐν ἑαυτοῖς ἕκαστοι ἔχωσιν, εἰ μὴ αὐτὸς τις προθυμήσεται, ὥς οὐδὲν ἐσόμενον τῶν δεόντων, ταχὺ πολλὰ καὶ καλὰ διαπράττονται· οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀργεῖται τῶν πράττεσθαι δεομένων· ὅταν δ' ἕκαστος διανοηθῇ, ὥς ἄλλος ἔσται ὁ πρᾶσσαν καὶ μαχόμενος, κἂν αὐτὸς μαλακίζηται, τούτοις, ἔφη, εὖ ἴστε ὅτι πᾶσιν ἅμα πάντα
4 ἥκει τὰ χαλεπὰ φερόμενα. καὶ ὁ θεὸς οὕτω πως ἐποίησε· τοὺς μὴ θέλοντας ἑαυτοῖς προστάττειν ἐκπονεῖν τὰ γὰρ τὰ ἄλλους αὐτοῖς ἐπιτακτῆρας δίδωσι. νῦν οὖν τις, ἔφη, λεγέτω ἐνθάδε

nicht spendeten. — εὐξάμενοι — τὰ γὰρ. Nach Herod. ibid. flehte der Perser beim Opfer um nichts für sich allein, sondern für alle Perser und den König, und zwar um das Gute im Allgemeinen, ebenso wie Sokrates Mem. I, 3, 2. — τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην διέλυνον, ein kurzer, aber leicht verständlicher Ausdruck, wobei σκηνὴν διαλύειν wie συμποσίων διαλύειν gesagt ist.

2. ἐγγὺς, nämli. ἔστιν, wovon ἡμῖν abhängt. Ebenso Hom. II. XI, 339: οὐ γὰρ οἱ ἔμποι ἐγγὺς ἔσαν. — λέγειν, der Vorbedeutung wegen. — ποιεῖν, annehmen, wie Anab. V, 7, 9: ποιῶ δ' ὑμᾶς — ἥκειν εἰς Φᾶσιν und im Lat. fac. Durch den parenthetischen Satz τοῦτο γὰρ — ποιεῖν wird die Rede im Folgenden anakolutisch: τὰ δ' ἄθλα sollte zunächst Subject sein, wozu als Prädicat vorschwebte οἱ τε πολέμιοι καὶ τὰ — ἀγαθὰ πάντα: nach der Parenthese wird οἱ τε πολέμιοι selbst Subject, wozu ἡμέτεροι (unser, d. h. unsere Beute, sind) Prädicat, so dasz nun τὰ ἄθλα wie ein absoluter Accusativ erscheint: die Preise des Sieges anlangend.

— καὶ οὕτω — πρόκειται, statt des einzelnen Falles: alle unsere Habe wird dann den Siegern zu Theil werden, ist die allgemeine Nothwendigkeit hingestellt, der alle, also auch sie unterworfen sind. Ueber αἰεὶ s. zu V, 3, 45.

3. γιγνώσκειν, ὥς zu verbinden mit ταχὺ — διαπράττονται. — ἐν ἑαυτοῖς — ἔχωσιν, nämlich τὴν γνώμην, womit ὥς οὐδὲν ἐσόμενον zu verbinden. Vergl. I, 6, 11. VI, 2, 8. Ueber die Stellung dieses ὥς hinter den Bedingungssatz vergl. IV, 2, 23: ἔάν — ὥς, VII, 5, 49: εἰ — ὥς: dasz, wenn nicht —, nichts von dem, was Noth thut, geschehen werde. — αὐτὸς τις, einer selbst, d. h. jeder selbst. — ἀργεῖται, bleibt ungethan; passiv nur noch Hier. IX, 9: οὐδ' αὐτῇ ἂν ἡ σκέψις ἀργοῖτο. — τούτοις geht auf das collective ἕκαστος. — ἥκει — φερόμενα, hereinbricht.

4. τοὺς μὴ θέλοντας — αὐτοῖς — δίδωσι, auffallende Anakolutie in einem so kurzen Satze, wozu dessen Anfang man etwa δι' ἄλλων ἀναγκάζει erwartet. Wir können die Redeweise nachahmen: diejeni-

ἀναστὰς περὶ αὐτοῦ τούτου, ποτέρως ἂν τὴν ἀρετὴν μᾶλλον οἰεται ἀσκεῖσθαι παρ' ἡμῖν, εἰ μέλλοι ὁ πλείστα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐθέλων πλείστης καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, ἢ ἂν εἰδῶμεν, ὅτι οὐδὲν διαφέρει κακὸν εἶναι· ὁμοίως γὰρ πάντες τῶν ἴσων τευξόμεθα. ἐνταῦθα δὴ ἀναστὰς Χρυσάντας, εἰς τῶν 5 ὁμοτίμων, ἀνὴρ οὔτε μέγας οὔτε ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φρονήσει δὲ διαφέρον, ἔλεξεν, Ἄλλ' οἶμαι μὲν, ἔφη, ὃ Κῦρε, οὐδὲ διανοοῦμενόν σε, ὥς δεῖ ἴσον ἔχειν τοὺς κακοὺς τοῖς ἀγαθοῖς, ἐμβαλεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλ' ἀποπειρώμενον, εἰ τις ἄρα ἔσται ἀνὴρ, ὅστις ἐθέλῃσει ἐπιδεῖξαι ἑαυτόν, ὥς διανοεῖται μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ποιῶν, ἃ ἂν ἄλλοι τῇ ἀρετῇ καταπράξωσι, τούτων ἰσομοιρεῖν. ἐγὼ δέ, ἔφη, οὔτε ποσὶν εἰμι ταχὺς οὔτε χερσὶν 6 ἰσχυρὸς, γινώσκω τε, ὅτι ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ποιήσω οὐ κριθεῖην οὔτε ἂν πρῶτος οὔτε ἂν δεύτερος, οἶμαι δ' οὐδ' ἂν χιλιοστός, ἴσως δ' οὐδ' ἂν μυριοστός· ἀλλ' ἐκεῖνο, ἔφη, σαφῶς ἐπίσταμαι, ὅτι εἰ μὲν οἱ δυνατοὶ ἐρωσμένως ἀντιλήψονται τῶν πραγμάτων, ἀγαθοῦ τινός μοι μετέσται τοσοῦτον μέρος, ὅσον ἂν δίκαιον ἦ· εἰ δ' οἱ μὲν κακοὶ μηδὲν ποιήσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ καὶ δυνατοὶ ἀθύμως ἔξουσιν, δέδοικα, ἔφη, μὴ ἄλλον τινὸς μᾶλλον ἢ τοῦ ἀγαθοῦ μετέξω πλεῖον μέρος ἢ βούλομαι. Χρυσάντας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ 7 Φεραύλας Πέρσης τῶν δημοτῶν, Κύρῳ πῶς ἐτι οἰκοθεν συνήθης καὶ ἀρεστὸς ἀνὴρ, καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἀφυγῆς καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἀγρευνέει ἀνδρὶ ἐοικώς, καὶ ἔλεξε τοιαύδε.

Ἐγὼ, ἔφη, ὃ Κῦρε καὶ πάντες οἱ παρόντες Πέρσαι, 8 ἡγοῦμαι μὲν ἡμᾶς πάντας ἐκ τοῦ ἴσου νῦν ὀρμαῖσθαι εἰς τὸ

gen, welche nicht wollen — er giebt ihnen. Vergl. I, 6, 16. 20, besonders Plat. Phaedr. 233, B: ἐν-τυχοῦντας δὲ καὶ τὰ μὴ ἡδονῆς ἀξία παρ' ἐκείνων ἐπαινοῦν ἀναγκάζει τῷ γὰρ ἐπαινεῖν ἀναγκάζει. — ὁμοίως γὰρ — τευξόμεθα, weil wir ja alle gleichen Antheil bekommen werden: so würde man nämlich sagen, um das οὐδὲν διαφέρει (Unterschied macht, wie IV, 3, 8. Mem. III, 12, 5) κακὸν εἶναι zu motiviren, wenn man die gleichmässige Vertheilung zum Beschlusz erhoben hätte. Also directe Rede statt der indirecten.

5. οὔτε μέγας. S. VIII, 4, 19 ff. —

ἰδεῖν, von Ansehn. S. z. VII, 5, 46. — ἄρα, etwa.

6. οὔτε — τε, correspondiren, wie III, 1, 10. VI, 3, 4. — ἐξ ὧν, d. i. ἐκ τούτων, ἄ. — οἱ δ' ἀγαθοὶ καὶ δυνατοὶ ἀθύμως ἔξουσιν, was geschehen würde, wenn die Feigen den gleichen Antheil bekämen als die Tapferen. — ἄλλον τινός, euphemistisch: die Folgen einer Niederlage sind gemeint.

7. τῶν δημοτῶν, als Gegensatz zu ὁμότιμοι oder ἄριστοι. In diesem Sinne braucht ausser den Ionern und Dichtern nur Xen. δημοτῆς, die anderen Attiker δημοτικός. S. Mem. I, 2, 58.

8. ἐκ τοῦ ἴσου findet im Folgen-

ἀγωνίζεσθαι περὶ ἀρετῆς· ὁρῶ γὰρ ὁμοίαν μὲν τροφὴν πάντας ἡμᾶς τὸ σῶμα ἀσχοῦντας, ὁμοίαν δὲ συνουσίαν πάντας ἀξιουμένους, ταῦτά δὲ πᾶσιν ἡμῖν πρόκειται. τὸ γὰρ τοῖς ἄρχουσι πεῖθεσθαι πᾶσιν ἐν κοινῷ κεῖται, καὶ ὃς ἂν φανῇ τοῦτο ἀπροφασίστως ποιῶν, τοῦτον ὁρῶ παρὰ Κύρου τιμῆς τυγχάνοντα· τό τ' αὖ πρὸς τοὺς πολεμίους ἄλκιμον εἶναι οὐ τῷ μὲν προσῆκον, τῷ δ' οὐ, ἀλλὰ πᾶσι καὶ τοῦτο προκέκριται κάλλιστον
 9 εἶναι. νῦν δέ, ἔφη, ἡμῖν καὶ δέδεικται μάχη, ἣν ἐγὼ ὁρῶ πάντας ἀνθρώπους φύσει ἐπισταμένους, ὥσπερ γε καὶ τᾶλλα ζῷα ἐπίστανται τινα μάχην ἕκαστα οὐδὲ παρ' ἐνὸς ἄλλου μαθόντα ἢ παρὰ τῆς φύσεως, οἷον ὁ βοῦς κέρατι παῖειν, ὁ ἵππος ὀπλῇ, ὁ κύων στόματι, ὁ κῆπος ὀδόντι. καὶ φυλάττεσθαι γ', ἔφη, ἅπαντα ταῦτα ἐπίστανται ἀφ' ὧν μάλιστα δεῖ,
 10 καὶ ταῦτα εἰς οὐδενὸς διδασκάλου πώποτε φοιτήσαντα. καὶ ἐγὼ, ἔφη, ἐκ παιδίου εὐθὺς προβάλλεσθαι ἡπιστάμην πρὸ τούτων, ὃ τι ὥμην πληγῆσεσθαι· εἰ δὲ μὴ ἄλλο μηδὲν ἔχοιμι, τῷ χεῖρε προέχων ἐνεπόδιζον ὃ τι ἡδυνάμην τὸν παῖοντα· καὶ τοῦτο ἐποιοῦν οὐ διδασκόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παῖόμενος, εἰ προβαλοίμην. μάχαιράν γε μὴν εὐθὺς παιδίον ὦν ἤρπαζον ὅπου ἴδοιμι, οὐδὲ παρ' ἐνὸς οὐδὲ τοῦτο μαθὼν, ὅπως δεῖ λαμβάνειν, ἢ παρὰ τῆς φύσεως, ὡς ἐγὼ φημι. ἐποιοῦν γοῦν καὶ τοῦτο κωλυόμενος, οὐ διδασκόμενος· ὥσπερ καὶ ἄλλα ἔστιν, ἃ εἰργόμενος καὶ ὑπὸ μητρὸς καὶ ὑπὸ πατρὸς ὑπὸ τῆς φύσεως πράττειν ἠναγκαζόμεν. καὶ ναὶ μὰ Δία ἐπαιὼν γε τῇ μαχαίρᾳ πᾶν ὃ τι δυναίμην λανθάνειν. οὐ γὰρ μόνον φύσει ἦν, ὥσπερ

den ὁρῶ γὰρ κ. τ. λ. seine Erklärung. — ὁμοίαν τροφῇ, bei gleicher Nahrung. Der Dativ bezeichnet die nothwendige Voraussetzung und also auch das Mittel zur Uebung des Körpers. — πρόκειται. Vergl. §. 2. z. Ende. Der Uebergang zum verbum finitum stellt den Gedanken kräftiger hin. — ἐν κοινῷ, gemeinschaftlich. — κεῖται = τέθειται, als Aufgabe gesetzt. — προκέκριται, d. i. πρὸ πάντων κέκριται.

9. νῦν δέ. Früher (vergl. II, 1, 9) nahmen die gemeinen Perser am Kriege nur als Bogenschützen und Wurfspiesswerfer Theil. — μάχη, eine Kampfweise. — ἐπίστανται. Wegen des Plur. s. z. II, 2, 2. — στόματι, ein Zeugma: aus παῖειν

ist hier das passende Verbum zu ergänzen. — καὶ — γ', sogar. — ἅπαντα ταῦτα, nämli. ζῷα. — ἀφ' ὧν, wovon, nämli. φυλάττεσθαι. — καὶ ταῦτα, und zwar. — εἰς — διδασκάλου, οὐκίαν.

10. προβάλλεσθαι, vorhalten vor — d. i. schützen. — πρὸ τούτων, vor die Körperteile. Ueber τούτων, ὃ τι s. zu I, 6, 11. — πληγῆσεσθαι, passiv. — εἰ — ἔχοιμι. Ueber den Optativ s. zu I, 3, 10. — ἀλλὰ καὶ — παῖόμενος, sondern obgleich. — ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, εἰ. Für εἰ konnte auch ὅτι stehen. — παρ' ἐνὸς, nämli. ἄλλου, daher folgt ἢ. Vergl. VII, 5, 41. — λανθάνειν, nämlich παῖων. — φύσει ἦν = ἐπεφύκει.

τὸ βαδίζειν καὶ τρέχειν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ πρὸς τῷ πεφυκέναι
 τοῦτο ἐδόκει μοι εἶναι. ἐπεὶ δ' οὖν αὕτη, ἔφη, ἡ μάχη κατα- 11
 λείπεται, ἐν ᾗ προθυμίας μᾶλλον ἢ τέχνης ἔργον ἐστί, πῶς
 ἡμῖν οὐκ ἡδέως πρὸς τούσδε τοὺς ὁμοτίμους ἀγωνιστέον; ὅπου
 γε τὰ μὲν ἄθλα τῆς ἀρετῆς ἴσα πρόκειται, παραβαλλόμενοι δὲ
 οὐκ ἴσα εἰς τὸν κίνδυνον ἵμεν, ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐντιμον, ὅσπερ
 μόνος ἡδιστος, βίον, ἡμεῖς δὲ ἐπίπονον μὲν, ἄτιμον δέ, ὅσπερ
 οἶμαι χαλεπώτατος. μάλιστα δέ, ὦ ἄνδρες, τοῦτό με εἰς τὸν 12
 ἀγῶνα τὸν πρὸς τούσδε παρορμᾷ, ὅτι Κύρος ὁ κρίνων ἐσται,
 ὃς οὐ φθόνῳ κρίνει, ἀλλὰ σὺν θεῶν ὄρκῳ λέγω, ἡ μὲν ἔμοι
 δοκεῖ Κύρος οὐστυνας ἂν ὄρῳ ἀγαθούς φιλεῖν οὐδὲν ἥττον
 ἑαυτοῦ· τούτοις γοῦν ὄρῳ αὐτὸν ὃ τι ἂν ἔχη διδόντα μᾶλλον
 ἢ αὐτὸν ἔχοντα. καίτοι, ἔφη, οἶδα, ὅτι οὗτοι μέγα φρονοῦσιν, 13
 ὅτι πεπαιδευνταὶ δὴ καὶ πρὸς λιμὸν καὶ δίψαν καὶ πρὸς ῥίγος
 καρτερεῖν, κακῶς εἰδότες, ὅτι καὶ ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείττονος
 διδασκάλου πεπαιδευμένα ἢ οὗτοι. οὐ γὰρ ἐστὶ διδάσκαλος
 οὐδεὶς τούτων κρείσσω ὢν τῆς ἀνάγκης, ἡ ἡμᾶς καὶ λίαν
 ταῦτ' ἀκριβοῦν ἐδίδαξε. καὶ πονεῖν οὗτοι μὲν τὰ ὄπλα φέρον- 14
 τες ἐμελέτων, ἃ ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις εὐρημένα ὥς ἂν
 εὐφορώτατα εἴη, ἡμεῖς δέ γ', ἔφη, ἐν μεγάλοις φορτίοις καὶ
 βαδίζειν καὶ τρέχειν ἡναγκαζόμεθα, ὥστε νῦν ἔμοι δοκεῖν τὸ
 τῶν ὄπλων φόρημα πτεροῖς μᾶλλον ἐοικέναι ἢ φορτίῳ. ὥς οὖν 15
 ἔμοῦ γε καὶ ἀγωνιουμένου καί, ὅποῖος ἂν τις ὦ, κατὰ τὴν
 ἀξίαν με τιμᾶν ἀξιώσοντος, οὕτως, ἔφη, ὦ Κῦρε, γίνωσκε.
 καὶ ὑμῖν γ', ἔφη, ὦ ἄνδρες δημόται, παραινῶ εἰς ἔριν ὄρμᾳ-
 σθαι ταύτης τῆς μάχης πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους τούσδε· νῦν

11. ὅπου γε, in einem Falle, wo, d. i. da ja. — παραβαλλόμενοι, einsetzend, vom Spiel hergenommen. — ἐντιμον — βίον, von προβαλλόμενοι abhängig.

12. τούσδε, die Homotimen. — ἡ μὲν, gewöhnliche Formel beim Schwur und bei Versprechungen, sonst gewöhnlich mit folg. Infinitiv. — μᾶλλον, lieber.

13. κακῶς εἰδότες, parum scientes, nescientes. — καὶ ταῦτα, auch darin, sowie auch sonst und überall die Noth unsere Lehrmeisterin war. — ἔστι — κρείσσω ὢν. Vergl. V, 3, 23: οἷσπερ ἀγαθὸν ἦν φίλιον ὄν. Mem. II, 3, 9: εἰ σοι ἦν ἐπὶ προβά-

τοῖς ἐπιτήδειος ὢν. ibid. I, 2, 60. — καὶ λίαν, gar sehr.

14. ἅπασιν ἀνθρώποις nicht mit εὐρημένα, sondern mit εὐφορώτατα zu verbinden, wie es der Sinn verlangt. — ἐν μεγάλοις φορτίοις, wie ἐν ὄπλοις, weil die beiden Lasten mit einander verglichen werden und weil man sich auch die Last, von der hier die Rede ist, den Träger zum Theil deckend oder umhüllend denken kann.

15. ὥς — ἀξιώσοντος. S. zu I, 6, 11. — με τιμᾶν, dasz man mich ehre. — δημόται. S. zu §. 6. — ἄνδρες, d. h. die, welche sich bisher als Männer im Kampfe zu zeigen allein Gelegenheit hatten, die ὁμοτίμοι.

- 16 γὰρ ἄνδρες εἰλημμένοι εἰσὶν ἐν δημοτικῇ ἀγωνίᾳ. Φερρύλας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. ἀνίσταντο δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ συναγορεύοντες. ἔδοξε κατὰ τὴν ἀξίαν τιμᾶσθαι ἕκαστον, Κῦρον δὲ τὸν κρίνοντα εἶναι. ταῦτα μὲν τῇ οὕτω προκεχωρήκυσαν.
- 17 Ἐκάλεσε δ' ἐπὶ δεῖπνον καὶ ὅλην τάξιν σὺν τῷ ταξιάρχῳ, ἰδὼν αὐτὸν τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς τάξεως ἀντιτάξαντα ἑκατέρωθεν εἰς ἐμβολήν, θωράκας μὲν ἀμφοτέρους ἔχοντας καὶ γέρορα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς, εἰς δὲ τὰς δεξιὰς νάρθηκας παχεῖς τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δ' ἑτέροις εἶπεν, ὅτι βάλλειν
- 18 δεήσοι ἀναιρουμένους ταῖς βώλοις. ἐπεὶ δὲ παρεσκευασμένοι ἔστησαν, ἐσήμηνεν αὐτοῖς μάχεσθαι. ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν βάλλοντες ἔστιν οἱ καὶ ἐτύγγανον καὶ θωράκων καὶ γέρονων, οἱ δὲ καὶ μηροῦ καὶ κνημίδος. ὅπου δὲ ὁμοσε γένοιτο, οἱ τοὺς νάρθηκας ἔχοντες ἔπαιον τῶν μὲν μηρούς, τῶν δὲ χειρῶν, τῶν δὲ κνήμας, τῶν δὲ καὶ ἐπικυπτόντων ἔπαιον τοὺς τραχήλους καὶ τὰ ῥῶτα. τέλος δὲ τρεψάμενοι ἐδίωκον οἱ νάρθηκοφόροι παίοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ παιγνίᾳ. ἐν μέρει γε μὴν οἱ ἕτεροι λαβόντες πάλιν τοὺς νάρθηκας ταῦτα ἐποίησαν τοὺς ταῖς βώ-
- 19 λοῖς βάλλοντας. ταῦτα δ' ἀγασθεῖς ὁ Κῦρος, τοῦ μὲν ταξιάρχου τὴν ἐπίνοιαν, τῶν δὲ τὴν περὶ τὸ ἅμα μὲν ἐγυμνάζοντο, ἅμα δὲ εὐθυμοῦντο, ἅμα δὲ ἐνίκων οἱ εἰκασθέντες τῇ τῶν Περσῶν

Diese haben jetzt einen Wettstreit mit den *δημοταί* zu bestehen. — *ἄνδρες* für *οἱ*, im edleren Sinne als das sonst dafür oft gebrauchte *ἄνθρωποι*. — *εἰλημμένοι*, deprehensi.

16. *ἔδοξε*, ein Asyndeton, wie es sich nicht selten findet, wo *οὖν* den Uebergang bilden konnte, namentlich bei einem an die Spitze des Satzes gestellten *ἔδοξε*. — *ταῦτα* — *προκεχωρήκυσαν*. S. zu II, 2, 2 u. 16. Das Plusquamperf. ohne Augment oft bei Xen. wie Hell. III, 5, 23: *ἀποκεχωρήκει*. S. dort zu I, 5, 10. Anab. Ind. p. 279.

17. *ἐκάλεσε*, näml. ὁ Κῦρος. — Dem *μὲν* nach *τοὺς* steht *δὲ* nach ἐπεὶ (§. 18) gegenüber. — *ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν*, B. 132, Anm. 3. K. 47, 28, Anm. 1. 9. So II, 4, 22: *τοὺς ἡμίσεις Περσῶν*. IV, 5, 1: *τοῦ — σίτον τὸν ἡμισιν*. III, 2, 2: *πολλὴν τῆς χώρας*. Doch III, 1, 34: *τῆς στρατῆος τοὺς ἡμίσεις*, wird der Plural von *ἡμισιν* geradezu als adjectivi-

sches Zahlwort wie *πολλοί*, *ὀλίγοι* gebraucht. — *ἔδωκε*, nicht *δόντα* wie vorher *ἀντιτάξαντα*, um diesen Satz dem folgenden: *τοῖς δ' — εἶπεν* entsprechend zu gestalten. Der Gegensatz zu diesem wird dadurch schärfer, dass *τοῖς ἡμίσεσι* ohne *μὲν* steht. — *ἀναιρουμένους ταῖς βώλοις*, kurz für *ταῖς βώλοις ἀναιρουμένους αὐτάς*. Aristoph. Av. 56: *σὺ δ' οὖν λίθῳ κόπον λαβὼν*. Der Artikel besagt: wie sie dort lagen.

18. *ἔστιν οἱ*, selten im Nominativ, wie Anab. VI, 2, 6. Ueber die partiitive Apposition s. zu I, 1, 1. — *καὶ ἐτύγγανον*, trafen auch. — *γένοιτο*. Ueber den Optativ s. zu I, 3, 10. — *ἐπικυπτόντων*, die sich bückten, um Erdschollen aufzuheben. — *τρεψάμενοι*, trieben in die Flucht.

19. *εἰκασθέντες τῇ — ὀπλίσει*, da sie Stöcke statt der Schwerter hatten, so wie die, welche mit Schollen warfen, Fernschützen vorstellten. S. II, 1, 9. Mit dem Vergleich verhält

ὀπλίσει, τούτοις δ' ἡσθεῖς ἐκάλεσέ τε ἐπὶ δεῖπνον αὐτοὺς καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ἰδὼν τινὰς αὐτῶν ἐπιδεδεμένους, τὸν μὲν τινὰ αὐτῶν ἀντικνήμιον, τὸν δὲ χεῖρα, ἡρώτα, τί πάθουσιν. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι πληγεῖεν ταῖς βώλοις. ὁ δὲ πάλιν ἐπηρώτα, πότερον 20 ἐπεὶ ὁμοῦ ἐγένοντο ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτε πρόσω ἦσαν. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, παιδιὰν ἔφασαν εἶναι καλλίστην οἱ ναρθηκοφόροι· οἱ δὲ συγκεκομμένοι τοῖς ναρθήξιν ἀνέκραγον, ὅτι οὐ σφίσι δοκοίη παιδιὰ εἶναι τὸ ὁμόθεν παλεσθαί· ἅμα δὲ ἐπεδείκνυσαν τῶν ναρθήκων τὰς πληγὰς καὶ ἐν χερσὶ καὶ ἐν τραχήλοις, ἔνιοι δὲ καὶ ἐν προσώποις. καὶ τότε μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις. τῇ δ' ὕστεραίᾳ μεστὸν ἦν τὸ πεδὶον πᾶν τῶν τούτους μιμουμένων· καὶ εἰ μὴ ἄλλο τι σπουδαιότερον πράττειεν, ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἐχρῶντο.

Ἄλλον δὲ ποτε ἰδὼν ταξίαρχον ἄγοντα τὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ 21 ποταμοῦ ἐπὶ τὸ ἄριστον ἐφ' ἐνός, καὶ ὁπότε καιρὸς δοκοίη αὐτῷ εἶναι, παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον λόχον παράγειν, καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον, εἰς μέτωπον, ἐπεὶ δ' ἐν μετώπῳ οἱ λοχαγοὶ ἐγένοντο, παρηγγύησεν εἰς δύο ἄγειν τὸν λόχον· ἐκ τούτου δὴ παρήγον οἱ δεκάδαρχοι εἰς μέτωπον· ὁπότε δ' αὐτὸν ἐδόκει αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παρήγγειλεν εἰς τέτταρας τὸν λόχον· οὕτω δὴ οἱ πεμπάδαρχοι αὐτὸν παρήγον εἰς τέτταρας· ἐπεὶ δὲ ἐπὶ θυραῖς τῆς σκηνῆς ἐγένοντο, παραγγέλλας αὐτὸν εἰς ἕνα εἰσήγε

sichs wie Oekon. VII, 32: ποῖα — ἔργα ἔχουσα ἢ τῶν μελισσῶν ἡγεμῶν ἐξομοιοῦνται τοῖς ἔργοις, οἷς ἐμὲ δεῖ πράττειν. Vergl. unten V, 1, 4, VI, 1, 50. — τούτοις δ'. S. I, 6, 41 zu ἐν τῷ τοιούτῳ δε. Die Erzählung kommt hier auf §. 17 init. zurück.

20. τῶν — μιμουμένων, von solchen, welche —. Ueber d. Artikel s. B. 124, Anm. 6. K. 50, 4, Anm. 3.

21. ἰδὼν. Das verbum finitum fehlt, indem von ἐπεὶ δ' an die Construction eine andere Wendung nimmt und nach der längeren Beschreibung dessen, was der Taxiarch vornimmt, unten mit τούτων οὖν von Neuem wieder aufgenommen wird. — ἀριστον, wofür nachher δεῖπνον. — ἐφ' ἐνός, im Einzelmarsch, ein Mann hinter dem anderen. — ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, um gewaschen zum Frühstück zu kommen. — παράγειν, auf-

marschiren zu lassen. Diesz lässt hier der Taxiarch die drei Lochen, die hinter dem ersten in einer langen Reihe standen, so ausführen, dasz die vier Lochagen neben einander zu stehen kommen und hinter jeden sein Lochos, d. h. seine 24 Mann, welche 2 Dekadarchien bilden, mit den 2 Dekadarchen zu 12 Mann, oder 4 Pempaden, mit dem Pempadarchen zu 6 Mann. — μέτωπον, Fronte. — παρηγγύησε, der Taxiarch, als ob vorausgegangen wäre ταξίαρχον, ὃς ἦγε — καὶ — παρήγγελλε —. — εἰς δύο, paarweise, so dasz je zwei nebeneinander gehen. — τὸν λόχον, jeder Lochag seinen Lochos. — παρήγον οἱ δεκάδαρχοι, so dasz diese nun in die Fronte zu stehen kommen. — παρήγγειλεν εἰς τέτταρας, kurzer militärischer Ausdruck wie gleich nachher παραγγέλλας εἰς ἕνα, anderswo παραγγέλλειν εἰς τὰ ὅπλα, κελεῖν ἐπὶ τὰ ὅπλα

τὸν πρῶτον λόχον, καὶ τὸν δεύτερον τούτου κατ' οὐρανὸν ἐκέλευσεν ἐπεσθαι, καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον ὁσαύτως παραγγείλας ἡγήτω ἔσω· οὕτω δ' εἰσαγαγὼν κατέκλινεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ὥσπερ εἰσεπορεύοντο· τοῦτον οὖν ὁ Κῦρος ἀγασθθεὶς τῆς τε προφύτης τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιμελείας ἐκάλεσε ταύτην τὴν τάξιν ἐπὶ τὸ δεῖπνον σὺν τῷ ταξίαρχῳ.

- 22 Παρῶν δέ τις ἐπὶ τῷ δείπνῳ κεκλημένος ἄλλος ταξίαρχος, Τὴν δ' ἐμήν, ἔφη, τάξιν, ὃ Κῦρε, οὐ καλέσεις εἰς τὴν σκηνήν; καὶ μὴν ὅταν γε παρήῃ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, πάντα ταῦτα ποιεῖ· καὶ ὅταν τέλος ἡ σκηνὴ ἔχῃ, ἐξάγει μὲν ὁ οὐραγός, ἔφη, ὁ τοῦ τελευταίου λόχου τὸν λόχον, ὑστάτους ἔχων τοὺς πρώτους τεταγμένους εἰς μάχην· ἔπειτα ὁ δεύτερος τοὺς τοῦ ἑτέρου λόχου ἐπὶ τούτοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ὁσαύτως, ὅπως, ἔφη, καὶ ὅταν ἀπάγειν δέῃ ἀπὸ πολεμίων, ἐπίστανται, ὥς δεῖ ἀπιέναι. ἐπειδὰν δέ, ἔφη, καταστῶμεν ἐπὶ τὸν δρόμον, ἔνθα περιπατοῦμεν, ὅταν μὲν πρὸς ἔω ἴωμεν, ἐγὼ μὲν ἡγοῦμαι, καὶ ὁ πρῶτος λόχος πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος ὥς δεῖ, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, καὶ αἱ τῶν λόχων δεκάδες καὶ πεμπάδες, ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ· ὅταν δ', ἔφη, πρὸς ἐσπέραν ἴωμεν, ὁ οὐραγός τε καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι ἀφηγοῦνται· ἐμοὶ μέντοι οὕτω πείθονται ὥστερ' ἰόντι, ἵνα ἐθίζωνται καὶ ἐπεσθαι καὶ
- 23 ἡγεῖσθαι ὁμοίως πειθόμενοι. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ἡ καὶ αἱ τοῦτο ποιεῖτε; Ὅποσάκις γε, ἔφη, καὶ δειπνοποιούμεθα νῆ Δία. Καλῶ τοίνυν, ἔφη, ὑμᾶς, ὅτι ἅμα μὲν τὰς τάξεις μελετᾶτε καὶ προσιόντες καὶ ἀπιόντες, ἅμα δ' ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἅμα δ' ὅτι τὰ τε σώματα περιπατοῦντες ἀσκεῖτε καὶ τὰς ψυχὰς ὠφελεῖτε διδάσκοντες. ἐπεὶ οὖν πάντα διπλᾶ ποιεῖτε, διπλὴν
- 24 ὑμῖν δίκαιον τὴν εὐωχίαν παρέχειν. Μὰ Δί', ἔφη ὁ ταξίαρχος, μῆτοι γε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰ μὴ καὶ διπλᾶς ἡμῖν τὰς γαστέρας παρῆξαι. καὶ τότε μὲν δὴ οὕτω τὸ τέλος τῆς σκηνῆς ἐποιήσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος ἐκάλεσεν ἐκείνην τὴν τάξιν,

u. dergl. — τούτου κατ' οὐρανὸν, hinter diesem.

22. καλέσεις, S. zu I, 4, 20. — ἡ σκηνή, in dem Sinne wie vorher δειπνον. — ὁ δεύτερος, näm. οὐραγός. — τοῦ ἑτέρου, alterius, d. i. τοῦ δευτέρου. — ἐπὶ τούτοις, dicht hinter diesen, den ὑστάτοις. — τὸν δρόμον, Uebungsplatz. —

ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ, bis dasz ich (einen anderen) Befehl gebe.

23. Ueber καὶ vor δειπνοποιούμεθα s. zu I, 5, 1. — μελετᾶτε, exercit. — ἅμα δ' ὅτι, als ob vorausgegangen wäre ἅμα μὲν ὅτι: häufiger Wechsel in der Stellung von μέν und δέ. Vergl. zu I, 2, 11.

ὥσπερ ἔφη, καὶ τῇ ἄλλῃ. αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι τὸ λοιπὸν πάντες αὐτοὺς ἐμιμοῦντο.

Ἐξέτασιν δὲ ποτε πάντων τοῦ Κύρου ποιουμένου ἐν τοῖς 4 ὅπλοις καὶ σύνταξιν ἤλθε παρὰ Κναξάρου ἄγγελος λέγων, ὅτι Ἰνδῶν παρεῖη πρεσβεία· κελεύει οὖν σε ἐλθεῖν. φέρω δέ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος, καὶ στολὴν τὴν καλλίστην παρὰ Κναξάρου· βούλεται γάρ σε ὡς λαμπρότατα καὶ εὐκοσμοτάτα προσάγειν, ὡς ὀφομένων τῶν Ἰνδῶν, ὅπως ἂν προσίῃς. ἀκούσας δὲ ταῦτα 2 ὁ Κύρος παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τεταγμένῳ ταξίαρχῳ εἰς μέτωπον στήναι ἐφ' ἐνὸς ἄγοντα τὴν τάξιν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντι ἑαυτόν, καὶ τῷ δευτέρῳ ἐκέλευσε ταὐτὸ τοῦτο παραγγεῖλαι, καὶ διὰ πάντων οὕτω παραδιδόναι ἐκέλευσεν. οἱ δὲ πειθόμενοι ταχὺ μὲν παρήγγελλον, ταχὺ δὲ τὰ παραγγελλόμενα ἐποίουν, ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἐγένοντο τὸ μὲν μέτωπον ἐπὶ τριακοσίῳν, τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν οἱ ταξίαρχοι, τὸ δὲ βάθος ἐφ' ἑκατόν. ἐπεὶ 3 δὲ κατέστησαν, ἔπεσθαι ἐκέλευσεν, ὡς ἂν αὐτὸς ἡγῇται· καὶ εὐθύς τροχάξων ἡγεῖτο. ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν ἀγυιὰν τὴν πρὸς τὸ βασιλεῖον φέρουσαν στενωπέραν οὖσαν ἢ ὡς ἐπὶ μετώπου πάντας διέναι, παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὴν ἔπεσθαι

24. τῇ ἄλλῃ, mit Bezug auf τῇ ὀστεραίᾳ, denn es heisst: am andern, d. h. folgenden Tage, wie Anab. II, 1, 3. III, 4, 1, hier also am dritten, wie τῇ ἑτέρᾳ IV, 6, 10.

4. Inhalt: Kyros, zum Kyaxares gerufen, erscheint an der Spitze des wohlgeordneten Heeres vor dem König, der nun die angekommene Gesandtschaft des Indischen Königs vorführen lässt. Den Eindruck der stolzen Antwort, die Kyaxares auf ihre Botschaft giebt, weisz Kyros durch eine feine Wendung zu mildern. Es fehlt an Geld. Da der Armenier den schuldigen Tribut ebenso wenig zahlt als sein Truppen-Contingent nach Medien schickt, so rath Kyros zu einem heimlichen Zug gegen ihn. Während Kyros unter dem Scheine einer an der Armenischen Grenze abzuhaltenden Jagd sich dahin mit wenig Mannschaft aufmacht, zieht Kyaxares mit seinem Heere scheinbar nach den Festungen an der Assyrischen Grenze, um von da aus einen Theil seiner Truppen zum Kyros stossen zu lassen. Chrysantas erhält den Auftrag das Grenzgebirge

besetzt zu halten, in welches der angegriffene Armenier zu flüchten gewohnt ist; Kyros selbst will ihn in seinem Lande selber aufsuchen. Vorher aber lässt er ihn durch einen Boten auffordern, den Tribut zu zahlen und ein Heer zu schicken.

1. Ἰνδῶν. S. d. Einleit. §. 19. — κελεύει, Uebergang aus der indirecten in die directe Rede, wie so häufig. — ὡς ὀφομένων. S. zu I, 4, 21.

2. ἐφ' ἐνὸς wie II, 3, 21. — ἔχοντι, attrahirt von τῷ — ταξίαρχῳ. S. z. V, 4, 20. — ἑαυτόν, den Kyros. Die 300 Taxiarchen stellen sich ihm zur Linken auf. Er nimmt diese Stellung natürlich nur ein, um den Taxiarchen die Richtung der Fronte zu zeigen, und geht, nachdem dies geschehen, vor, um die Colonne zu führen. — παραδιδόναι, es (den Befehl) weiter zu geben.

3. ὡς ἂν — ἡγῇται. Die directe Rede würde sein: ἔπεσθε — ὡς ἂν — ἡγῶμαι. Die Modi der directen Rede werden gern in der indirecten beibehalten. — ἐπὶ μετώπῳ, in der Breite der Fronte (300 M.). — διέναι

- κατὰ χώραν, τὴν δὲ δευτέραν κατ' οὐρανὸν ταύτης ἀκολουθεῖν, καὶ διὰ παντὸς οὕτως, αὐτὸς μὲν ἡγεῖτο οὐκ ἀναπαυόμενος, αἱ δ' ἄλλαι χιλιοστύες κατ' οὐρανὸν ἐκάστη τῆς ἔμπροσθεν εἶποντο.
- ⁴ ἔπεμψε δὲ καὶ ὑπὴρέτας δύο ἐπὶ τὸ στόμα τῆς ἀγνυῖας, ὅπως, εἴ τις ἀγνοοίη, σημαίνουεν τὸ θέον ποιεῖν. ὥς δ' ἀφίκοντο ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας, παρήγγειλε τῷ πρώτῳ ταξιάρχῳ τὴν τάξιν εἰς δώδεκα τάττειν βάθος, τοὺς δὲ δωδεκάρχους ἐν μετῳπῳ καθιστάναι περὶ τὸ βασιλεῖον, καὶ τῷ δευτέρῳ ταῦτα
- ⁵ ἐκέλευσε παραγγεῖλαι, καὶ διὰ παντὸς οὕτως. οἱ μὲν δὲ ταῦτα ἐποιοῦν· ὁ δ' εἰσῆιε πρὸς τὸν Κυαξάρην ἐν τῇ Περσικῇ στολῇ οὐδέν τι ὑβρισμένη. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κυαξάρχης τῷ μὲν τάχει ἦσθη, τῇ δὲ φανυλότητι τῆς στολῆς ἡχθέσθη καὶ εἶπε, Τί τοῦτο, ὦ Κῦρε; οἷον πεποιήκας οὕτω φανείς τοῖς Ἰνδοῖς; ἐγὼ δ', ἔφη, ἡβουλόμην σε ὥς λαμπρότατον φανῆναι· καὶ γὰρ ἐμοὶ ἂν κόσμος ᾗν τοῦτο, ἐμῆς ὄντα ἀδελφῆς υἱὸν ὃ τι μεγαλοπρεπέ-
- ⁶ στατον φαίνεσθαι. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Καὶ ποτέρως ἂν, ὦ Κυαξάρη, μᾶλλον σε ἐκόσμου, εἴπερ πορφυρίδα ἐνδύς καὶ ψέλια λαβὼν καὶ στρεπτόν περιθέμενος σχολῇ κελεύοντι ὑπῆκουόν σοι, ἢ νῦν ὅτε σὺν τοιαύτῃ καὶ τοσαύτῃ δυνάμει οὕτω σοι ὀξέως ὑπακούω διὰ τὸ σε τιμᾶν ἰδρωτὶ καὶ σπουδῇ καὶ αὐτὸς κεκοσμημένος καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιδεικνύς σοι οὕτω πειθομένους; Κῦρος μὲν οὖν ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ Κυαξάρχης
- ⁷ νομίσας αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν ἐκάλεσε τοὺς Ἰνδοὺς. οἱ δὲ Ἰνδοὶ εἰσελθόντες ἔλεξαν, ὅτι πέμψειε σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς κελεύων ἐρωτᾶν, ἐξ οὗ ὁ πόλεμος εἴη Μήδοις τε καὶ τῷ Ἀσσυρίῳ· ἐπεὶ δὲ σοὺ ἀκούσασμεν, ἐκέλευσεν ἐλθόντας αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀσσύριον κἀκείνου ταῦτα πυνθέσθαι· τέλος δ' ἀμφοτέροις εἶπεῖν ὑμῖν,

kann zweierlei bedeuten. Der Sinn gestattet beides. — κατὰ χώραν, an ihrer Stelle, d. h. sie marschirte weiter, ohne sich, wie die anderen Chiliostyen, seitwärts ziehen zu müssen. Durch die Strasse marschirten sie also in der Fronte von 10 Mann.

4. ὑπὴρέτας, etwa Adjutanten, S. z. II, 1, 21. — εἰς δώδεκα. Die τάξεις stellte sich also in 8 Rotten auf, mit den 4 Lochagen, die neben ihrem Lochos wohl auch mit in der Fronte standen, zusammen 100 Mann. — δωδεκάρχους, dieselben, die II, 3, 21 δεκάδάρχοι hießen: Die beiden Pentadarchen mitgerechnet befehligen sie 12 Mann.

5. οὐδέν τι. S. z. I, 1, 1. — ὑβρισμένη, poetischer Ausdruck, wie etwa unser prahlend, d. i. prunkend. Kyaxares erwartete den Kyros in dem ihm (§. 1) geschenkten medischen Prachtgewand zu sehen. — οἷον, Ausruf des Staunens, wie ὅσα I, 3, 4.

6. Καὶ ποτέρως, wie auch wir einen Einwurf gern mit und beginnen. — ὀξέως. So Thuk. II, 11, 6. 89, 7: τὰ παραγγελλόμενα (militärische Befehle) ὀξέως δέχεσθαι.

7. ἐξ οὗ, weshalb. — Μήδοις τε καὶ τῷ Ἀσσυρίῳ. S. zu I, 6, 25.

ὅτι ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, τὸ δίκαιον σκεψάμενος, φαίη μετὰ τοῦ ἡδικημένου ἐσεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Κναξάρης εἶπεν, Ἐμοῦ μὲν 8 τοίνυν ἀκούετε, ὅτι οὐκ ἀδικοῦμεν τὸν Ἀσσύριον οὐδέν· ἐκείνου δ', εἰ δεῖσθε, ἐλθόντες νῦν πύθεσθε ὅ τι λέγει. παρῶν δὲ ὁ Κῦρος ἤρετο τὸν Κναξάρην, Ἥ καὶ ἐγώ, ἔφη, εἶπω ὅ τι γινώσκω; καὶ ὁ Κναξάρης ἐκέλευσεν. Ὑμεῖς τοίνυν, ἔφη, ἀπαγγείλατε τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ τάδε, εἰ μὴ τι ἄλλο Κναξάρη δοκεῖ, ὅτι φραμὲν ἡμεῖς, εἴ τί φησιν ὑφ' ἡμῶν ἀδικεῖσθαι ὁ Ἀσσύριος, αἰρεῖσθαι αὐτὸν τὸν Ἰνδῶν βασιλέα δικαστήν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ὤχοντο.

Ἐπεὶ δὲ ἐξήλθον οἱ Ἰνδοί, Κῦρος πρὸς τὸν Κναξάρην 9 ἤρξατο λόγον τοιοῦδε.

Ὡ Κναξάρη, ἐγὼ μὲν ἦλθον οὐδέν τι πολλὰ ἔχων ἰδία χρήματα οἰκοθεν· ὅποσα δ' ἦν, τούτων πάνν ὀλίγα λοιπὰ ἔχω· ἀνῆλκα δέ, ἔφη, εἰς τοὺς στρατιώτας· καὶ τοῦτο ἴσως, ἔφη, θαυμάζεις σύ, πῶς ἐγὼ ἀνῆλκα σοῦ αὐτοὺς τρέφοντος· εὖ δ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν ἢ τιμῶν καὶ χαριζόμενος, ὅταν τινὶ ἀγασθῶ τῶν στρατιωτῶν. δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, πάντας μὲν, 10 οὓς ἂν τις βούληται ἀγαθοὺς συνεργοὺς ποιεῖσθαι ὅποιοντι νοσοῦν πράγματος, ἥδιον εἶναι εὖ τε λέγοντα καὶ εὖ ποιῶντα παρορμῖν μᾶλλον ἢ λυποῦντα καὶ ἀναγκάζοντα· οὓς δὲ δὴ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων ποιήσασθαι τις βούλοιο συνεργοὺς προθύμους, τούτους παντάπασιν ἔμοιγε δοκεῖ ἀγαθοῖς θηρατέον εἶναι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις. φίλους γάρ, οὐκ ἐχθρούς, δεῖ εἶναι τοὺς μέλλοντας ἀπροφασίστους συμμάχους ἔσεσθαι καὶ μῆτε τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ ἄρχοντος φθονήσοντας μῆτ' ἐν τοῖς κακοῖς προδῶσοντας. ταῦτ' οὖν ἐγὼ οὕτω προγινώσκων 11

8. ἀδικοῦμεν — ἀδικεῖσθαι. Die Handlung besteht in ihren Folgen noch fort. S. K. 53, 1, Anm. 3. C. 486. Ebenso V, 2, 24. 5, 13.

9. οὐδέν τι, wie §. 5. — θαυμάζεις —, πῶς, wie miror, quomodo und wie im Deutschen. S. zu I, 4, 18. — ὅτι — χαριζόμενος. Das verb. finit. ist aus dem Vorhergehenden zu ergänzen. — τιμῶν καὶ χαριζόμενος, wovon II, 1, 24 u. 30 die Rede ist. — τινὶ ἀγασθῶ. Mit dem Dativ wie hier und VI, 4, 9 findet sich ἀγαμαι auch Herod. IV, 75: οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρρῇ ὠρύονται.

10. μᾶλλον, womit zu verbinden?

XENOPH. CYROP. I. 3. Aufl.

S. zu II, 2, 12. Vergl. V, 5, 4. — δὴ nach οὓς δὲ setzt den besonderen Fall, auf den es hier ankommt, dem Allgemeinen, wovon eben die Rede war, entgegen. — ποιήσασθαι — βούλοιο, gemacht haben, d. i. haben will. Ueber d. Opt. βούλοιο s. zu εἰδείη I, 6, 19. — τούτους — θηρατέον. B. 134, 10. K. 56, 18, Anm. 2. θηρᾶν in dem übertragenen Sinn auch Mem. II, 6, 28: θηρᾶν τοὺς καλοὺς τε ἀγάθους. III, 11, 7: φίλους θηρᾶν. — μῆτε — μῆτε, nicht etwa — noch etwa. — φθονήσοντας — προδῶσοντας tritt ein statt (μέλλοντας) φθονήσειν — προδῶσειν.

- χρημάτων δοκῶ προσδεῖσθαι. πρὸς μὲν οὖν σὲ πάντων ὁρῶν-
 των αἰσθάνομαι πολλὰ δαπανῶντά σε· σκοπεῖν δ' ἄξιόν κοινῇ
 καὶ σὲ καὶ ἐμέ, ὅπως σὲ μὴ ἐπιλείψει χρήματα. ἐάν γάρ σὺ
 ἄφθονα ἔχῃς, οἶδα, ὅτι καὶ ἐμοὶ ἂν εἴη λαμβάνειν ὁπότε δεοίμην,
 ἄλλως τε καὶ εἰ εἰς τοιοῦτόν τι λαμβάνοιμι, ὃ μέλλοι καὶ σοὶ
 12 δαπανηθὲν βέλτιον εἶναι. ἐναργχος μὲν οὖν μέμνημαί σου ἀκού-
 σας, ὥς ὁ Ἀρμένιος καταφρονοῖ σου νῦν, ὅτι ἀκούει τοὺς
 πολεμίους προσιόντας ἡμῖν, καὶ οὔτε τὸ στρατεύμα πέμποι οὔτε
 τὸν δασμόν, ὃν ἔδει, ἀπάγοι. Ποιεῖ γὰρ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε,
 ἐκείνος· ὥστ' ἔγωγε ἀπορῶ, πότερόν μοι κρεῖττον στρατεύεσθαι
 καὶ πειραῖσθαι ἀνάγκην αὐτῷ προσθεῖναι ἢ νῦν ἔᾶσαι ἐν τῷ
 παρόντι, μὴ καὶ τοῦτον πολέμιον πρὸς τοῖς ἄλλοις προσθῶμεθα.
 13 καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρето, Αἰ δ' οἰκήσεις αὐτῷ πότερον ἐν ἐχυροῖς
 χωρίοις εἰσὶν ἢ καὶ πον ἐν εὐεφόδοις; καὶ ὁ Κναξάρης εἶπεν,
 Αἰ μὲν οἰκήσεις οὐ πάνυ ἐν ἐχυροῖς· ἐγὼ γὰρ τοῦτον οὐκ
 ἡμέλουν· ὅρη μέντοι ἔστιν, ἐνθα δύναιτ' ἂν ἀπελθὼν ἐν τῷ
 παραχοῖμα ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι τοῦ μὴ αὐτός γε ὑποχείριος γενέ-
 σθαι, μηδὲ ὅσα ἐνταῦθα δύναιτο ὑπεκκομίσασθαι, εἰ μὴ τις
 πολιορκοῖ προσκαθήμενος, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατήρ τοῦτο ἐποίησεν.
 14 ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος λέγει τάδε· Ἄλλ' εἰ θέλοις, ἔφη, ἐμὲ
 πέμψαι, ἱππέας μοι προσθεῖς ὅποσοι δοκοῦσι μέτριοι εἶναι,
 οἷμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ποιῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ στρατεύμα
 πέμψαι καὶ ἀποδοῦναι τὸν δασμόν σοι· ἔτι δ' ἐλπίζω καὶ φίλον
 15 αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν γενήσεσθαι ἢ νῦν ἔστι. καὶ ὁ Κναξάρης
 εἶπε, Καὶ ἐγώ, ἔφη, ἐλπίζω ἐκείνους ἐλθεῖν πρὸς σὲ μᾶλλον ἢ

11. πάντων, nicht bloß Menschen, sondern Alles im Lager, Belebtes und Unbelebtes verlangt die Fürsorge des Kyaxares, es blickt gleichsam auf ihn hin. Vergl. IV, 1, 20. — ὃ — δαπανηθὲν, d. i. εἰς ὃ δαπ. Mem. II, 1, 32: τιμῶμαι — καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προσήκει, d. i. παρὰ οἷς περ. B. 147, Anm. 2.

12. ἀπάγοι. Mit der Bedeutung von ἀπό in diesem compositum wie in einigen andern (ἀπάγειν III, 1, 10. IV, 3, 3. ἀποφέρειν VIII, 6, 8. ἀπαριθμεῖν III, 1, 34) verhält es sich wie in ἀποδιδόναι, das wie reddere ausdrückt erstatten, abgeben, was man schuldig ist. — Ueber γάρ nach ποιεῖ vergl. zu I, 4, 12. —

νῦν — ἐν τῷ παρόντι wie III, 1, 29. V, 4, 30. Symp. VIII, 4. Vergl. zu τότε I, 6, 10. — πολέμιον, Prädicat zu τοῦτον.

13. Αἰ δ' οἰκήσεις. In der Erwiderung steht oft δέ so, dasz der Gegensatz nur vorschwebt, hier etwa: nach den anderen Verhältnissen der Armenier frage ich zunächst noch nicht. — οὐ πάνυ ἐν ἐχυροῖς. S. zu I, 6, 26. — ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι τοῦ μὴ. Wegen μὴ s. z. III, 1, 27. Anab. III, 5, 11.

14. εἰ θέλοις. Das folgende οἷμαι ἂν — ποιῆσαι ist ziemlich dasselbe als ποιήσασθαι ἂν.

15. ἐλπίζω mit folg. Infin. aoristi ohne ἂν wie Anab. VI, 5, 17. ἐλπίς mit derselben Construction Kyr. II, 4, 23. IV, 5, 25. Hell. V, 4, 43. S.

πρὸς ἐμέ· ἀκούω γάρ, ὅτι καὶ συνθηρεντάς τινας τῶν παίδων σοι γενέσθαι αὐτοῦ· ὥστ' ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρὸς σέ· ὑποχειρίων δὲ γενομένων αὐτῶν πάνταπραχθεῖν ἂν ἢ ἡμεῖς βουλόμεθα. Οὐκοῦν σοι δοκεῖ, ἔφη ὁ Κῦρος, σύμφορον εἶναι τὸ λεληθέναι ἡμᾶς ταῦτα βουλευόντας; Μᾶλλον γάρ ἂν, ἔφη ὁ Κναξάρχης, καὶ ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ εἴ τις ὀρμῶτο ἐπ' αὐτούς, ἀπαρσκεύαστοι ἂν λαμβάνοντο. Ἄκουε τοίνυν, 16 ἔφη ὁ Κῦρος, ἂν τί σοι δόξω λέγειν. ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' ἐμοῦ τεθήρακα ἀμφὶ τὰ ὄρια τῆς τε σῆς χώρας καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας τινὰς ἤδη προσλαβὼν τῶν ἐνθένδε ἐταίρων ἀφικόμεν. Τὰ μὲν τοίνυν ὅμοια ποιῶν, ἔφη ὁ Κναξάρχης, οὐκ ἂν ὑποπτεύοιο· εἰ δὲ πολὺ πλείων ἡ δύναμις φαίνοιτο ἥς ἔχων εἰσθας θηρᾶν, ἤδη ὑποπτον ἂν γένοιτο. Ἄλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ πρόφασιν κατασκευάσαι καὶ 17 ἐνθάδε οὐκ ἄπιστον, καὶ ἂν τις ἐκεῖσε ἐξαγγείλῃ δῆ, ὥς ἐγὼ βουλομένη μεγάλην θήραν ποιῆσαι· καὶ ἱππέας, ἔφη, αἰτοῖν ἂν σε ἐκ τοῦ φανεροῦ. Κάλλιστα λέγεις, ἔφη ὁ Κναξάρχης· ἐγὼ δέ σοι οὐκ ἐθελήσω διδόναι πλὴν μετρίους τινὰς, ὥς βουλόμενος πρὸς τὰ φρούρια ἐλθεῖν τὰ πρὸς τῇ Συρίᾳ. καὶ γὰρ τῷ ὄντι βούλομαι, ἔφη, ἐλθὼν κατασκευάσαι αὐτὰ ὥς ἰσχυρότατα. ὁπότε δὲ σὺ προεληλυθοῖς σὺν ἢ ἔχοις δυνάμει καὶ θηρώῃς καὶ δὴ δύο ἡμέρας, πέμψαιμι ἂν σοι ἱκανοὺς ἱππέας καὶ πεζοὺς τῶν παρ' ἐμοὶ ἡθροισμένων, οὓς σὺ λαβὼν εὐθὺς ἀνίοις, καὶ αὐτὸς δὲ ἔχων τὴν ἅλλην δύναμιν περὶφῶμην μὴ πρόσω ὑμῶν εἶναι, ἴνα, εἴ που καιρὸς εἴη, ἐπιφανείην.

B. 140, Anm. 1. K. 53, 1, 10. — ὅτι — γενέσθαι. S. zu VII, 4, 7 und I, 6, 18. — Οὐκοῦν, nun, d. i. unter solchen Umständen. — λεληθέναι, verbor-gen bleibt. — γάρ. S. zu I, 4, 12. — εἴ τις, wenn man, d. i. wenn wir.

16. τι — λέγειν, wie I, 4, 20. — τῆς τε — καὶ τῆς, wie I, 4, 16. — τῶν ἐνθένδε ἐταίρων, d. i. von den Medern. Ueber die Attraction, in Folge welcher ἐνθένδε und nicht ἐνθα steht, s. zu I, 3, 4. — ἥς ἔχων, d. i. ταύτης, ἣν ἔχων.

17. καὶ ἐνθάδε. Dem würde nach-her genau entsprechen καὶ ἐκεῖ; dafür steht καὶ ἂν τις ἐκεῖσε ἐξαγγείλῃ δῆ. Durch καὶ — δῆ wird das zweite Glied als das, worauf es hier besonders ankommt, hervorgehoben.

— ποιῆσαι. S. zu I, 4, 14. — ἐκ τοῦ φανεροῦ = φανερώς. — ὥς βουλό-μενος. Es dient zum ostensiblen Vorwand, warum er nur wenige Reiter giebt, ist aber zugleich etwas in der That (τῷ ὄντι) Nothwendiges. — τῇ Συρίᾳ, d. i. Assyrien. — ἰσχυ-ρότατα, wie Anab. IV, 6, 11: ἰσχυρά χωρία. V, 2, 7. Hell. IV, 6, 9. — ὁπότε — προεληλυθοῖς — θηρώῃς — οὓς σὺ λαβὼν — ἀνίοις. Diesz ist ein Befehl, auf den Kyaxares die Antwort nicht abwartet, aber in der Form eines Vorschlags. Ueber die Form προεληλυθοῖς s. B. 103, 13. K. 30, 9, Anm. 2. Vergl. ἐροῖη III, 1, 14. — καὶ δῆ, bereits. — ἀνίοις — περὶφῶμην. Auch auf diese Opta-tive erstreckt sich die Kraft des vorhergehenden ἂν.

- 18 Οὕτω δὴ ὁ μὲν Κναξάρης εὐθύς πρὸς τὰ φρούρια ἤθρο-
 ξεν ἱππέας καὶ πεζούς, καὶ ἀμάξας δὲ σίτου προέπεμπε τὴν ἐπὶ
 τὰ φρούρια ὁδόν. ὁ δὲ Κῦρος εὐθύς ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ,
 καὶ ἅμα πέμπων ἐπὶ τὸν Κναξάρην ἦται τῶν νεωτέρων ἱππέων.
 ὁ δὲ πάνυ πολλῶν βουλομένων ἔπεσθαι οὐ πολλοὺς ἔδωκεν
 αὐτῷ. προεληλυθότος δ' ἤδη τοῦ Κναξάρου σὺν δυνάμει πεξῇ
 καὶ ἱπικῇ τὴν πρὸς τὰ φρούρια γίγνεται τῷ Κύρῳ τὰ ἱερά
 ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον καλὰ· καὶ οὕτως ἐξάγει ὡς εἰς θήραν παρε-
 19 σκευασμένους. πορευομένῳ δ' αὐτῷ εὐθύς ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ
 ὑπανίσταται λαγῶς· αἰετὸς δ' ἐπιπτάμενος αἰσιος, κατιδὼν τὸν
 λαγῶ φεύγοντα, ἐπιφερόμενος ἔπαισέ τε αὐτὸν καὶ συναρπά-
 σας ἐξῆρε, κάπνευγκῶν ἐπὶ λόφον τινὰ οὐ πρόσω ἐχρήτο τῇ
 ἄγρᾳ ὃ τι ἤθελεν. ἰδὼν οὖν ὁ Κῦρος τὸ σημεῖον ἦσθη τε καὶ
 προσεκύνησε Δία βασιλέα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, Ἡ
 20 μὲν θήρα καλὴ ἔσται, ᾧ ἄνδρες, ἦν ὁ θεὸς θελήσῃ. ὡς δὲ πρὸς
 τοῖς ὁρίοις ἐγένετο, ὥσπερ εἰώθει, ἐθήρα· καὶ τὸ μὲν πλῆθος
 τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὤγμενον αὐτῷ, ὡς ἐπιόντες τὰ
 θηρία ἐξανισταῖεν· οἱ δὲ ἄριστοι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέστα-
 σαν καὶ τάνιστάμενα ὑπεδέχοντο καὶ ἐδίωκον· καὶ ἦρουν πολ-
 λούς καὶ σὺς καὶ ἐλάφους καὶ δορκάδας καὶ ὄνους ἀγρίους·
 21 πολλοὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις καὶ νῦν ἔτι γίνονται. ἐπεὶ
 δ' ἔληξε τῆς θήρας, προσμίζας πρὸς τὰ ὄρια τῶν Ἀρμενίων
 ἐδειπνοποιήσατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὐτῆς ἐθήρα προσελθὼν
 πρὸς τὰ ὄρη, ὧν ὠρέγετο. ἐπεὶ δ' αὖ ἔληξεν, ἐδειπνοποιεῖτο.

18. καὶ — δέ. S. I, 1, 2. — Das Medium *θύομαι* bezeichnet zugleich die Opferschau mit, was das Activ *θύειν* nicht thut. — ἐπὶ τῇ πορείᾳ, wegen des (beschlossenen) Marches. Wenn der Marsch selbst noch in Frage stände, wäre *περὶ τῆς πορείας* zu sagen. — τῶν — ἱππέων, gen. part. wie I, 3, 7. — τὴν πρὸς τ. φρ., nämlich ὁδόν. — ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον, nämlich *ἔναι*, was an a. St. auch mitunter hinzugefügt wird. Vergl. Anab. II, 2, 3: *ἐμοὶ — θυομένῳ ἔναι ἐπὶ βασιλέα οὐκ ἐγίνετο τὰ ἱερά*. Nach dieser und ähnlichen Stellen konnte auch *καλὰ* hier fehlen, das Cobet bei *γίγνεσθαι* überall verwirft. S. zu Anab. VI, 4, 9.

19. *πορευομένῳ δ' αὐτῷ*. S. zu

I, 6, 2. — αἰσιος, nämlich *δεξιός*, von Osten. Vergl. Anab. VI, 1, 23: *αἰετὸν ἀνεμινύσκειτο ἐναντῷ δεξιόν*. Hom. II. VIII, 247: *Αὔτινα δ' αἰετὸν ἦκε τελειότατον πετεηνῶν*. Die Form *ἐπιπτάμενος* ist sonst poetisch. S. K. 40, u. *πέτομαι*, u. zu I, 2, 1. — ὃ τι, wozu. S. zu I, 3, 6. — Δία βασιλέα, als den, der das günstige Zeichen sandte. S. auch d. Einleit. §. 23.

20. τὸ — πλῆθος — ὤγμενον, per synesin, wie II, 2, 9. Sie gingen eine lange Reihe bildend ihm voraus. — *διέστασαν*, hatten sich in Distanzen aufgestellt. — *ὑπεδέχοντο*, exceperunt.

21. *προσμίζας πρὸς*, nahezu

τὸ δὲ παρὰ Κναξάρου στράτευμα ὡς ἤσθητο προσίόν, ὑποπέμψας πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ἀπέχοντας αὐτοῦ δειπνοποιεῖσθαι ὡς δύο παρασάγγας, καὶ τοῦτο προῖδὼν ὡς συμβαλεῖται πρὸς τὸ λανθάνειν· ἐπειδὴ δὲ δειπνήσαιεν, εἶπε τῷ ἄρχοντι αὐτῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν. μετὰ δὲ τὸ δειπνον τοὺς ταξιάρχους παρεκάλει· ἐπεὶ δὲ παρήσαν, ἔλεξεν ὧδε.

Ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύμμαχος ἦν ²² καὶ ὑπήκοος Κναξάρῃ· νῦν δ', ὡς ἤσθητο τοὺς πολεμίους ἐπὶόντας, καταφρονεῖ καὶ οὔτε τὸ στράτευμα πέμπει ἡμῖν οὔτε τὸν δασμὸν ἀποδίδωσι· νῦν οὖν τοῦτον θηρᾶσαι, ἂν δυνώμεθα, ἤλθομεν. ὧδ' οὖν, ἔφη, δοκεῖ ποιεῖν. σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα, ἐπειδὴν ἀποκοιμηθῇς ὅσον μέτριον, λαβὼν τοὺς ἡμίσεις Περσῶν τῶν σὺν ἡμῖν ἰθι τὴν ὁρεινὴν καὶ κατάλαβε τὰ ὄρη, εἰς ἃ φασιν αὐτόν, ὅταν τι φοβηθῇ, καταφεύγειν· ἡγεμόνας δέ σοι ἐγὼ δώσω. φασὶ μὲν καὶ δασέα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι, ὥστ' ²³ ἔλπις ὑμᾶς μὴ ὀφθῆναι· ὅμως δέ, εἰ προπέμποις πρὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ σεαυτοῦ ἄνδρας λησταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς στολάς, οὔτοι ἂν σοι, εἴ τιμι ἐντυγχάνοιεν τῶν Ἀρμενίων, τοὺς μὲν ἂν συλλαμβάνοντες αὐτῶν κωλύοιεν τῶν ἐξαγγελιῶν, οὓς δὲ μὴ δύναιτο λαμβάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν ἐμποδῶν γίγνοιτο τοῦ μὴ ὁρᾶν αὐτοὺς τὸ ὅλον στράτευμά σου, ἀλλ' ὡς περὶ κλωπῶν βουλευέσθαι. καὶ σὺ μὲν, ἔφη, οὕτω ²⁴ ποιεῖ· ἐγὼ δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς ἡμίσεις τῶν πεζῶν ἔχων, πάντας δὲ τοὺς ἱππέας, πορεύσομαι διὰ τοῦ πεδίου εὐθύς πρὸς

erreicht hatte. — τὸ—παρὰ Κναξάρου στράτευμα. Der Genitiv bei παρὰ erklärt sich aus der zu I, 3, 4 besprochenen Attraction. — ὑποπέμψας, schickte heimlich. — στράτευμα — αὐτοὺς, per synesin. — εἶπεν, iussit. — καὶ τοῦτο προῖδων ὡς συμβ., Attraction wie I, 1, 6. — συμβαλεῖται, beitragen werde. — παρεῖναι πρὸς. S. zu εἰς I, 2, 4.

²² τοῦτον θηρᾶσαι, ist dieser das Wild, das wir —. — δοκεῖ ποιεῖν, faciendum videtur, wie auch sonst die Verba des Glaubens und Meinens, besonders νομίζειν, die Bedeutung des Müßens häufig involviren. — τοὺς ἡμίσεις Περσῶν. S. zu II, 3, 17. — εἰς ἃ — καταφυγεῖν. S. §. 13.

²³ ὀφθῆναι, der Inf. aor. ohne

ἂν. S. zu §. 15. — ὅμως, dennoch, wobei der Redende im Sinn hat: ungeachtet dieser Hoffnung ist Vorsicht gut. — εἴ τιμι — τοὺς μὲν — αὐτῶν, per synesin. — τοῦ μὴ ὁρᾶν. S. zu §. 13. — ἀλλ' — βουλευέσθαι. Diese Worte hängen von einem Verbalbegriffe ab, der dem ἐμποδῶν γίγνοιτο entgegengesetzt ist: sondern (bewirken, dass sie) ihren Plan machten, als hätten sie es mit Räubern zu thun. Vergl. Hellen. I, 7, 6: καὶ οὐχ, ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν — ψευδόμεθα φάσκοντες αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλύσαν τὴν ἀνάγειν, wo zu den Worten nach ἀλλὰ aus ψευδόμεθα ein diesem entgegengesetztes Verbum zu ergänzen.

²⁴ ἡμίσεις ohne μὲν. S. zu II, 1,

- τὰ βασίλεια. καὶ ἦν μὲν ἀνδιστῆται, δῆλον ὅτι μάχεσθαι δεήσει· ἦν δ' αὖ ὑποχωρῇ τοῦ πεδίου, δῆλον ὅτι μεταθεῖν δεήσει· ἦν δ' εἰς τὰ ὄρη φεύγῃ, ἐνταῦθα δὴ, ἔφη, σὸν ἔργον μηδένα ἀφ-
 25 ιέναι τῶν πρὸς σέ ἀφικνουμένων. νόμιζε δὲ ὥσπερ ἐν θήρᾳ ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἔσεσθαι, σέ δὲ τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρκυσι μέμνησο οὖν ἐκεῖνο, ὅτι φθάνειν δεῖ πεφραγμένους τοὺς πό-
 ρους πρὶν κινεῖσθαι τὴν θήραν. καὶ λεληθέναι δὲ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῖς στόμασιν, εἰ μέλλουσι μὴ ἀποτρέφειν τὰ προσφερόμενα.
 26 μὴ μέντοι, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, οὕτως αὖ ποιεῖ, ὥσπερ ἐνίοτε διὰ τὴν φιλοθηρίαν· πολλάκις γὰρ ὄλην τὴν νύκτα ἄνπνος πραγματεύῃ· ἀλλὰ νῦν ἔασαι χρὴ τοὺς ἄνδρας τὸ μέτριον ἀπο-
 27 κοιμηθῆναι, ὥς ἂν δύνωνται ὑπνομαχεῖν· μηδὲ γε, ὅτι οὐχ ἡγεμόνας ἔχων ἀνθρώπους πλανᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπῃ ἂν τὰ θηρία ὑψηλῆται, ταύτῃ μεταθεῖς, μήτι καὶ νῦν οὕτω τὰ δύσ-
 βατα πορεύου, ἀλλὰ κέλευέ σοι τοὺς ἡγεμόνας, ἂν μὴ πολὺ μάσσων ἢ ὁδὸς ἧ, τὴν ῥάστην ἡγεῖσθαι· στρατιᾷ γὰρ ἡ ῥάστη
 28 ταχίστη. μηδὲ γε σύ, ὅτι δύνασαι τρέχειν ἀνὰ τὰ ὄρη, μήτι δρόμῳ ἡγήσῃ, ἀλλ' ὥς ἂν δύνῃται σοι ὁ στρατὸς ἔπεσθαι, τῷ
 29 μέσῳ τῆς σπουδῆς ἡγοῦ. ἀγαθὸν δὲ καὶ τῶν δυνατωτάτων καὶ προθύμων ὑπομένοντάς τινας ἐνίοτε παρακελεύεσθαι· ἐπειδὴν δὲ παρέλθῃ τὸ κέρας, παροξυντικὸν εἰς τὸ σπεύδειν πάντας παρὰ τοὺς βαδίζοντας τρέχοντας ὀρᾶσθαι.
 30 Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας καὶ ἐπιγυρωθεὶς τῇ ἐντολῇ τοῦ Κύρου, λαβὼν τοὺς ἡγεμόνας, ἀπελθὼν καὶ παρ-
 αγγείλας ἃ ἔδει τοῖς ἅμα αὐτῷ μέλλουσι πορεύεσθαι, ἀνεπαύετο.

9. — ἀνδιστῆται, nämlich ὁ Ἀρμέ-
 νιος. — μεταθεῖν, gewöhnlich vom
 Jäger gebraucht.

25. τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρκυσι. Vergl.
 VI, 3, 28: τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς,
 §. 33: τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις. —
 τοὺς πόρους. Zur Sache vergl. I, 6,
 40. — κινεῖσθαι. Sonst von den
 aufgeschreckten Thieren gesagt,
 hier auf die Jagd übertragen: sich
 in Bewegung setzt. — τοῖς στό-
 μασι, nämlich τῶν πόρων. — τὰ
 προσφερόμενα, nämlich θηρία.

26. γὰρ, nämlich. — ὑπνομα-
 χεῖν, von Xen. nur hier gebraucht,
 dann auch von Späteren.

27. μήτι nimmt nach den Zwi-
 schensätzen die prohibitive Nega-
 tion noch einmal auf. — ἐάν μὴ —

ἡ ὁδὸς ἧ, τὴν ῥάστην ἡγεῖσθαι,
 d. i. τὴν ῥάστην ὁδόν, ἣν μὴ πο-
 λὺ μάσσων ἢ, ἡγεῖσθαι: nicht viel
 weiter, nämlich als ein weniger he-
 quemer. — μάσσων = μακροτέρα,
 ein spartanisches Wort.

28. τῷ μέσῳ τῆς σπουδῆς, mit
 mittlerer Eile.

29. παρακελεύεσθαι, Medium, näm-
 lich τοὺς ἄλλους. — τὸ κέρας, das
 Heer in Marschordnung, d. i. die
 Colonne. Wenn diese an den ste-
 hengebliebenen Soldaten vorbeige-
 zogen ist, dann sollen diese an dem
 Zuge vorüber nach ihrer früheren
 Stelle eilen, um so durch ihr Bei-
 spiel alle zur Eile anzutreiben.

30. τοὺς ἡγεμόνας, von denen
 §. 22 die Rede war.

ἐπειδὴ δὲ ἀπεκοιμήθησαν ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὰ ὄρη. Κῦρος δέ, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, ἄγγελον μὲν 31
 προέπεμπε πρὸς τὸν Ἀρμένιον, εἰπὼν αὐτῷ λέγειν ὧδε· Κῦρος,
 ὦ Ἀρμένιε, κελεύει οὕτω ποιεῖν σε, ὅπως ὡς τάχιστα ἔχων
 οἷσαι καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στράτευμα. ἦν δ' ἐρωτᾷ, ὅπου
 εἰμι, λέγε τάληθῃ, ὅτι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις. ἦν δ' ἐρωτᾷ, εἰ καὶ
 αὐτὸς ἔρχομαι, λέγε κἀνταῦθα τάληθῃ, ὅτι οὐκ οἶσθα. ἔαν δ',
 ὁπόσοι ἐσμέν, πυνθάνηται, συμπέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν.
 τὸν μὲν δὴ ἄγγελον ἐπιστείλας ταῦτα ἔπεμψε, νομίζων φιλι- 32
 κώτερον οὕτως εἶναι ἢ μὴ προειπόντα πορεύεσθαι. αὐτὸς δὲ
 συνταξάμενος ἢ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύτειν τὴν ὁδὸν καὶ
 πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴτι δέοι, ἐπορεύετο. προεῖπε δὲ τοῖς στρα-
 τιώταις μηδένα ἀδικεῖν, καὶ εἴ τις Ἀρμενίων ἐντυγχάνοι, θαρ-
 ρεῖν τε παραγγέλλειν καὶ ἀγορὰν τὸν θέλοντα ἄγειν ὅπου ἂν
 ᾤσιν, εἴτε σιλία εἴτε ποτὰ τυγχάνοι πωλεῖν βουλόμενος.

III.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ Ἀρμένιος ὡς ἤκουσε 1
 τοῦ ἀγγέλου τὰ παρὰ τοῦ Κύρου, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας, ὅτι

31. ἄγγελον μὲν. Dieses μὲν wird §. 32 zu Anfang noch einmal aufgenommen, dem dann αὐτὸς δὲ entspricht. — ἔχων οἷσαι. So ist ἔχων überflüssig und unzulässig; auch ist die Verbindung οἷσαι — τὸ στράτευμα miszfällig. Die Stelle scheint durch Umstellung der Worte verdorben zu sein. Vielleicht lautete sie ursprünglich: οἷσαι τὸν δασμὸν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα. Hielt es Jemand für zweckmässig, τὸν δασμὸν und τὸ στράτευμα durch καὶ — καὶ (wie III, 1, 1) zu verbinden, so ist dann die Entstehung der handschriftlichen Lesart erklärlich. — ὅτι οὐκ οἶσθα, nämlich, dasz du —.

32. συνταξάμενος, nämlich τὸ στρατεύμα. — ἐντυγχάνει, ohne einen Dativ, wie Anab. I, 2, 27: ἦν πον ἐντυγχάνωσιν. Ergänze hier wie dort αὐτοῖς. — τὸν θέλοντα. Der Artikel wie II, 3, 20. — ὅπου ἂν ᾤσιν, dahin, wo sie (das Heer des Kyros) ständen.

1. Inhalt: Der Armenier schickt Weiber und Kinder in das Gebirge und rüstet sein Heer. Als er aber erfährt, Kyros sei schon in der Nähe, flieht er. Alle die Seinen und zuletzt er selber werden gefangen. Kyros lässt ihn selbst sein Urtheil sprechen. Des Königs Sohn Tigranes giebt Kyros den Rath, den Vater zu begnadigen, und beweist, dasz er hierdurch seinen eignen Vortheil am besten wahrnehme; denn Niemand werde ihm treuer sein als der zuerst gedemüthigte und dann durch unerwartete Wohlthat zur grössten Dankbarkeit verpflichtete König. Kyros geht darauf ein und stellt sehr gemässigte Forderungen an Geld und Truppen. — Tigranes erzählt das Geschick seines weisen Lehrers (Erinnerung an Sokrates) und verspricht den Kyros nie zu verlassen; er wird Anführer des Armenischen Heeres, das dem Kyros folgt.

1. ἐν τούτοις ἦν, in his gerendis